

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Analýza vyváženosti, nestrannosti a objektivity vybraných
zpravodajských pořadů veřejnoprávní České televize**

Pavel Flajšman

Plzeň 2024

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní vztahy – teritoriální studia

Bakalářská práce

**Analýza vyváženosti, nestrannosti a objektivity vybraných
zpravodajských pořadů veřejnoprávní České televize**

Pavel Flajšman

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Přemysl Rosůlek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2024

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2024

.....

Poděkování

Rád bych poděkoval doc. PhDr. Přemyslu Rosůlkovi, Ph.D., za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod	7
2. Konceptualizace	8
2.1. Veřejnoprávní média	8
2.1.1. Vývoj veřejnoprávních médií.....	9
2.1.2. Legislativa a normy České televize.....	10
2.2. Zpravodajství a ČT	12
2.3. Objektivita	13
2.3.1. Objektivita pohledem akademiků.....	13
2.3.2. Objektivita pohledem legislativy veřejnoprávních médií	15
2.3.3. Westerstahlův model výzkumu objektivity.....	15
2.3.4. Výstup	17
2.4. Nestrannost	17
2.4.1. Nestrannost pohledem akademiků	18
2.4.2. Nestrannost pohledem legislativy veřejnoprávních médií	19
2.4.3. Výstup	20
2.5. Vyváženost	20
2.5.1. Vyváženost pohledem akademiků.....	20
2.5.2. Vyváženost pohledem legislativy veřejnoprávních médií.....	21
2.5.3. Výstup	22
2.6. Metodologie	22
3. Analytická část	25
3.1. První sledované období (24. 2. 2022 – 25. 3. 2022)	25
3.1.1. Celková struktura příspěvků	25
3.1.2. Vizuální obsah příspěvků.....	27
3.1.3. Promluvy vystupujících osob.....	31
3.1.4. Práce moderátorů a zpravodajů.....	35
3.2. Druhé sledované období (24. 2. 2023 – 25. 3. 2023)	39
3.2.1. Celková struktura příspěvků	39
3.2.2. Vizuální obsah příspěvků.....	41
3.2.3. Promluvy vystupujících osob.....	43
3.2.4. Práce moderátorů a zpravodajů.....	46
3.3. Komparace obou sledovaných období	50
3.3.1. Celková struktura příspěvků	50

3.3.2. Vizuální obsah příspěvků.....	52
3.3.3. Promluvy vystupujících osob.....	53
3.3.4 Práce moderátorů a zpravodajů.....	54
3.4. Shrnutí	55
3.4.1. První sledované období.....	55
3.4.2. Druhé sledované období.....	56
3.4.3. Komparace obou období	58
4. Závěr	59
Seznam použité literatury a pramenů.....	61
Cizojazyčné resumé.....	67

1. Úvod

Píše se den 24. února 2022, Vladimir Putin pronáší svůj projev k ruskému národu a Evropu dělí pouhé hodiny od počátku největšího konfliktu od 2. světové války. Konfliktu, který bude stát nespočet nevinných životů, o domov připraví miliony přeživších, zničí celá města, celý suverénní stát...

Ruská invaze se ihned stala hlavním tématem všech relevantních světových médií. Zejména pro evropská média pak šlo o zcela mimořádnou událost, protože právě Evropané nejvíce pocítují dopad tohoto konfliktu. Toto téma proto i v České republice plnilo, a stále v určité míře plní, zpravodajské relace. Mě toto téma spojené s válkou na Ukrajině zaujalo proto, že rezonuje po celé Evropě, společnost i nadále vnímá průběh války a netrpělivě čeká na její ukončení. Ne tolik už je ale společností vnímána její mediální prezentace. A právě tímto směrem se bude ubírat moje bakalářská práce, protože je důležité podívat se na to, jakým způsobem nám média předávají fakta o konfliktu, zda u toho dodržují určité legislativní normy, etická pravidla apod.

V této bakalářské práci budu analyzovat hlavní zpravodajský pořad veřejnoprávní České televize Události. Předmětem zkoumání budou příspěvky s tematikou konfliktu na Ukrajině ve dvou sledovaných obdobích. Prvním z nich bude období po počátku ruské invaze (24. 2. 2022 – 25. 3. 2022) a druhým z nich bude stejné časové období o rok později (24. 2. 2023 – 25. 3. 2023). A proč jsem zvolil právě tato dvě časová období? Protože mě zajímá, jestli se proměnil přístup České televize k tvorbě zpravodajství v kontextu konfliktu na jeho počátku a s ročním odstupem. Proto také tato dvě období budu nakonec komparovat a díky tomu naplním tento vedlejší cíl práce.

Hlavním cílem práce bude zjistit, zda Česká televize v pořadu Události v kontextu války na Ukrajině ve sledovaných časových obdobích zachovávala objektivitu, nestrannost a vyváženost. Toho konkrétně budu chtít docílit následovně: Nejprve si v Konceptualizační části práce definuji klíčové pojmy k tématu, kterými budou: veřejnoprávní média, zpravodajství, objektivita, nestrannost a vyváženost. Na tomto základě následně v metodologické části definuji kritéria výzkumu objektivity, nestrannosti a vyváženosti. V analytické části práce poté tato kritéria budu analyzovat na daném výzkumném vzorku. Na základě výsledků analýz nakonec posoudím, zdali souhrnně Česká televize dbala zásad objektivity, nestrannosti a vyváženosti a tato data komparuji v kontextu sledovaných období.

2. Konceptualizace

Tato kapitola bude pojednávat o veřejnoprávních médiích, zpravodajství, objektivitě, nestrannosti a vyváženosti. Bude zde zahrnuta také metodologie.

2.1. Veřejnoprávní média

V rámci vývoje moderní společnosti se jedním z hlavních aktérů veřejného i soukromého života stala masová média. Vypracovala se v jednoho z mnoha socializačních činitelů, které nám pomáhají v utváření názorů na dění ve světě. Jedná se o prostředky masové komunikace, které slouží k šíření informací, zpráv, zábavy a názorů široké veřejnosti. Mezi hlavní formy masových médií patří televize, rozhlas, noviny, časopisy, internetové platformy a sociální média (Urban – Dubský – Murdza 2011: 47–51).

Pokud přistoupíme na určitou míru zjednodušení, můžeme masová média dělit na dva typy organizací, které mají každá své kořeny v konkrétním historickém, kulturním a geografickém prostředí a jsou založeny na rozdílech v oblastech financování, způsobu řízení, požadavků na programové výstupy, atd. Jedná se o soukromá média a veřejnoprávní média. Soukromá média cílí, stejně jako každý podnik, v první řadě na ekonomický zisk. Společnost od nich ale očekává plnění klasických funkcí médií, jako například šíření relevantních informací či vzdělávací a kulturní funkci. Trampota se proto zamýšlí nad skutečností, že může docházet ke snahám ovlivnit obsah, politiku, podobu zpravodajství apod. ze strany vlastníků či investorů. Jinými slovy vlastníci média může mít poměrně velkou moc (Šmíd 2011: 3–4; Trampota 2006: 153–155).

I proto došlo k vytvoření médií veřejnoprávních. Tato média by se měla zaměřovat výhradně na službu občanům státu – veřejnou službu. Někteří teoretici proto mluví o médiích veřejné služby, nikoliv o veřejnoprávních médiích, protože tento termín nehovoří v původním významu o náplni jejich činnosti, nýbrž o právní formě založení vysílací organizace (Šmíd 2011: 3–4). Je také důležité nezaměňovat pojmy veřejnoprávní a státní média. Státní média totiž plně podléhají státnímu aparátu, který je řídí. Příkladem takového média je například Československá televize v období komunismu (Macek 2021: 34–35).

Macek na základě McQuaila a Hvižd'aly usuzuje, že veřejnoprávní média jsou klíčovým prvkem mediálního prostředí, který má zajistit funkce a potřeby, jež nelze plně uspokojit prostřednictvím tržních principů. Jejich hlavním cílem je upřednostňovat veřejný zájem před čistě komerčními cíli. Tímto způsobem by měla veřejnoprávní média naplňovat dva hlavní úkoly: poskytování objektivního zpravodajství, které reflektuje celou škálu názorů v pluralitní demokratické

společnosti, a ochranu menšinových názorů, které by jinak neměly dostatečný prostor ve veřejném diskurzu. Díky těmto principům jsou veřejnoprávní média jedním ze základních nástrojů pro naplňování cíle mediálního působení – být institutem svobody slova – a významně přispívají k fungování demokratické společnosti (Macek 2021: 31–32).

2.1.1. Vývoj veřejnoprávních médií

Vysílání organizované na bázi soukromého podnikání vzniklo v USA, kde dominuje až do dnešní doby. Na počátku historie veřejnoprávních médií stála britská BBC, která se stala v roce 1927 prvním takovým médiem po své transformaci z média komerčního. Velký rozmach veřejnoprávních médií v Evropě datujeme do let krátce po druhé světové válce. Ten souvisí s obecnými trendy ve vývoji poválečné Evropy, která byla postižena ekonomickou i sociální krizí spojenou s následky dvou rozsáhlých válečných konfliktů. Evropa si uvědomovala nutnost angažovanosti státu a občanské společnosti v řešení tamních společenských a ekonomických problémů a jedním z projevů této potřeby byl vznik sociálního státu. Jako další milník můžeme označit vznik médií veřejné služby, který měl reagovat na potenciální hrozbu totalitních ideologií a propagandy a zároveň hájit demokratické hodnoty, které by čistě tržní prostředí samovolně neposkytlo (Macek 2021: 31–32; Šmíd 2011: 3–4).

Teprve v 70. letech, po svržení autoritativních režimů, následoval rozmach veřejnoprávních modelů v jihoevropských státech – Španělsku, Portugalsku a Řecku. V 80. letech poté došlo k rozšíření soukromého modelu z USA do Evropy a tím pádem ke vzniku duálního systému vysílání, který vydržel dosud. Až po rozpadu Sovětského svazu navázaly v rozmachu veřejnoprávního modelu státy východoevropské (Šmíd 2011: 4). Takovým případem je i Československo, jehož političtí představitelé museli po roce 1989 po předchozím období, kdy média ovládal a manipuloval komunistický režim, vytvořit prostor pro svobodné podnikání i ve sdělovacích prostředcích. Možnosti byly v zásadě tři: ponechat rozhlas a televizi v rukou státu; inspirovat se USA a privatizovat; zavést duální systém vysílání (tedy kombinaci veřejnoprávních a soukromých médií). Nakonec se stát inspiroval v Německu a zvolil variantu duálního vysílání. I z tohoto základu vychází fakt, že československý a později český mediální systém nese rysy podobnosti s dalšími střeoevropskými modely, jako německým či rakouským (Žák 2011).

V České republice existují tři veřejnoprávní média – Česká televize, Český rozhlas a Česká tisková kancelář. Tyto instituce jsou nezávislé na státním aparátu díky financování z koncesionářských poplatků a jsou řízeny a kontrolovány příslušnými radami – Radou České televize, Radou Českého rozhlasu a Radou České tiskové kanceláře. Členové těchto rad jsou navrhováni různými neziskovými

a regionálními organizacemi a poté schvalování Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR. Složení rad by mělo odrážet zájmy a různorodost české společnosti. Pro moji práci bude důležitá Česká televize. Ta podléhá jednak legislativním normám, které detailně upravují způsob fungování, řízení a financování ČT, a jednak Kodexu České televize, který stanovuje základní parametry televize jako veřejné služby a upravuje konkrétní otázky v souladu s veřejnoprávním charakterem televize, který má zajišťovat objektivní a vyvážené zpravodajství pokrývající široké spektrum názorů v pluralitní demokratické společnosti (Macek 2021: 34–36). Dalším dokumentem, kterým by se měli řídit redaktoři ČT, je Kodex Asociace televizních organizací (ATO). „Cílem etického kodexu redaktorů zpravodajských, politicko-publicistických a ostatních publicistických pořadů je vést k odpovědnosti za zpracování a vysílání zpravodajských a publicistických pořadů a současně napomáhat k naplnění práva veřejnosti na informace v zájmu fungování demokratické společnosti“ (Asociace televizních organizací). A právě legislativním normám a Kodexu ČT se bude věnovat následující kapitola.

2.1.2. Legislativa a normy České televize

Česká televize je povinna dodržovat legislativní normy, které jsou jí uloženy prostřednictvím několika zákonů. Patří mezi ně Zákon o České televizi, Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání, Zákon o regulaci reklamy, Zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a Zákon o rozhlasových a televizních poplatcích.

Zákon o České televizi stanovuje základní právní rámec pro činnost České televize. Jedná se o klíčový dokument, který upravuje práva a povinnosti ČT, způsob jejího financování, její organizační strukturu a řízení. Tento zákon je základem pro fungování ČT jako veřejnoprávní televize v České republice. Jedním z důležitých aspektů je zajištění nezávislosti ČT na politických tlacích a zároveň její povinnost poskytovat vyvážené a objektivní zpravodajství. Zákon stanovuje mechanismy, které mají zajistit, že ČT bude plnit svou veřejnoprávní roli a bude chráněna před politickým vměšováním (Zákon č. 483/1991). Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání pak dále upravuje technické a organizační podmínky pro provozování televizního vysílání v České republice. Určuje například podmínky pro udělování licencí, práva a povinnosti provozovatelů vysílacích služeb a způsob kontroly nad jejich činností (Zákon č. 231/2001). Zákon o rozhlasových a televizních poplatcích pak stanovuje povinnost občanů platit poplatky za užívání médií veřejné služby. Tento zákon je tedy stěžejním zdrojem příjmů ČT a umožňuje jí nezávislou činnost (Zákon č. 348/2005). Zákon o regulaci reklamy stanovuje pravidla pro provozování reklamy v médiích. Tento zákon chrání spotřebitele před podprahovou, klamavou či skrytou reklamou a upravuje

podmínky pro umístění reklamních sdělení, jako například reklamy na tabákové produkty či alkoholické nápoje (Zákon č. 40/1995). Zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání se zaměřuje na poskytovatele audiovizuálních mediálních služeb, které jsou dostupné na vyžádání uživatelem. Tyto služby mohou být poskytovány také prostřednictvím televize, a proto zákon upravuje jejich obsah, dostupnost a další aspekty (Zákon č. 132/2010). V případě ČT se jedná o službu iVysílání.

Zákon o České televizi ustanovuje Kodex ČT jako závazný dokument, který určuje zásady etiky a standardy a jehož dodržování je povinností pro Českou televizi a její pracovníky. Porušení Kodexu je kvalifikováno jako porušení pracovní kázně a je řešeno podle zákoníku práce. Přestože tradice obvykle spojuje výraz kodex s etickým rozměrem a obecnými postupy, v tomto případě je Kodex stanoven jako soubor konkrétních a vymahatelných norem. Jeho formulace vychází z úmyslu přispět k rozvoji veřejné služby, kterou poskytuje Česká televize, a sloužit jako závazek kvality pro diváky a veřejnost. Kodex vychází z pojetí veřejné služby, která zajišťuje přístup k informacím, kultuře, vzdělání a zábavě pro všechny občany. Česká televize představuje otevřený prostor pro setkávání různých názorů a zkušeností, napomáhá informační a kulturní seberealizaci menšin a podporuje soudržnost společnosti (Česká televize 2003: 3–5).

Na základě programu Rady Evropy pro veřejné vysílání Česká televize deklaruje, že vytváří svými pořady společenský prostor, který slouží jako referenční bod pro všechny vrstvy společnosti a aktivně podporuje jednotu a integraci všech lidí, skupin a komunit. Zvláště dbá na to, aby se vyvarovala veškerých projevů kulturní, sexuální, náboženské nebo rasové diskriminace a sociální segregace. Tímto způsobem vytváří fórum pro otevřenou veřejnou diskusi, v níž má každý možnost vyjádřit své názory. Poskytuje také objektivní a nezávislé zpravodajství, informace a komentáře a nabízí programovou nabídku, která respektuje vysoké etické a kvalitativní standardy, aniž by podléhala tlakům trhu. Její programová schémata a pořady jsou navrženy tak, aby zaujaly širokou veřejnost a současně braly v úvahu potřeby menšinových skupin. Česká televize také reflektuje různorodost filozofických a náboženských přesvědčení ve společnosti s cílem podporovat vzájemné porozumění a toleranci a posilovat soudržnost v mnohonárodní a multikulturní společnosti. Aktivně přispívá k lepšímu poznání, pochopení a šíření národního a evropského kulturního dědictví a klade důraz na to, aby její programová schémata obsahovala významnou část originální tvorby. Navíc rozšiřuje divákům možnosti výběru tím, že poskytuje programové služby, které nejsou běžně dostupné u komerčních vysílatelů, aniž by

dávala přednost sledovanosti nebo rychlosti informací před jejich maximální kvalitou (Česká televize 2003: 3–5).

2.2. Zpravodajství a ČT

Jedním z nejdůležitějších žánrů, kterým se (nejen) veřejnoprávní média musí věnovat, je zpravodajství. Podle Schudsona historie zpravodajství sahá až do starověku, kdy předávání informací probíhalo ústně, například prostřednictvím posílů. Později, s rozvojem psaného písma, začaly vznikat první záznamy událostí. V průběhu času se zpravodajská žurnalistika vyvíjela a přizpůsobovala novým technologiím, jako byly tištěné noviny, rozhlas, televize a internet (Trampota 2006: 2–4). V současné době má zpravodajství velmi důležitou společenskou funkci a opírá se o informace a data, jež hledá, shromažďuje, třídí, interpretuje a poté předkládá veřejnosti. Jeho cílem je poskytovat rozmanité a relevantní informace odrážející různorodost myšlení ve společnosti a umožňující občanům svobodné formování názorů. Proto by mělo být zpravodajství aktuální, přesné, srozumitelné, objektivní, nestranné, vyvážené a etické při výběru a prezentaci informací (Halada – Osvaldová eds. 2017: 276). Existují však i situace, kdy není možné požadovat absolutní přesnost. Při vytváření pořadů zaměřených na širokou veřejnost je přijatelné používat určité zjednodušení, zejména pokud jde o délku jednotlivých reportáží a zájem diváků. Nicméně je zásadní, aby celkové sdělení vždy odpovídalo pravdě (Asociace televizních organizací 2023: 4). Dalším výjimečným případem je zpravodajské informování o kritických situacích, jako jsou válečné konflikty nebo přírodní katastrofy. V takových případech je naprosto nepřijatelná jakákoliv forma emocionálního zneužití situace, například ve prospěch zvýšení sledovanosti. Zpravodajství by také rozhodně nemělo podněcovat k násilí, nenávisti nebo diskriminaci (Česká televize 2003: 31–35).

Redaktor musí respektovat právo veřejnosti na pravdivé informace. Je povinen využívat a ověřovat informace, které slouží veřejnému zájmu, a poskytovat je v kontextu, který minimalizuje možnost jejich zkreslení. Na rozdíl od publicistiky by zpravodajství nemělo obsahovat osobní názory novinářů, ale mělo by se omezit pouze na předávání faktů. Dále musí dodržovat standardy označování osob a zajistit, aby veškerá kritika byla představena veřejnosti v kontrastu se stanoviskem dotčených osob (Asociace televizních organizací 2023: 2–3; Halada – Osvaldová eds. 2017: 276). V případě, že zpravodajství obsahuje hodnotící soud zainteresované osoby, například ve formě rozhovoru, je potřeba jasně toto sdělení oddělit a zároveň zajistit, že takové sdělení je prezentováno čestně a bez manipulace s fakty. Vyjadřovací jazyk redaktora by měl být formální, jasný, stručný, bez emocí a metafor. Z toho vyplývá, že redaktor má zodpovědnost

za objektivní a vyvážené informování veřejnosti o důležitých tématech (Česká televize 2003: 15–20; Halada – Osvaldová eds. 2017: 276; Asociace televizních organizací 2023: 2). A právě objektivita, nestrannost a vyváženost nás budou provázet v celém zbytku této práce.

2.3. Objektivita

U většiny autorů panuje shoda ohledně vzniku samotného pojmu objektivita. Konkrétně tedy měl vzniknout na přelomu 19. a 20. století v souvislosti s profesionalizací žurnalistiky ve Spojených státech amerických. Koncept objektivity najdeme spíše ve spojení s americkým mediálním prostředím, zatímco v tom evropském je nahrazen spíše koncepty nestrannosti a vyváženosti. V odborné literatuře však jsou tyto koncepty využívány nejednotně (Nečas 2022: 17). Jakožto pojem nadřazený ostatním klíčovým pojmům mé práce – nestrannosti a vyváženosti – dostane rozbor termínu objektivita největší prostor.

2.3.1. Objektivita pohledem akademiků

Když Hafez (2002) porovnával evropské žurnalistické kodexy například se severoamerickými nebo blízkovýchodními, došel k závěru, že objektivita je jedním ze dvou základních prvků, které spojují kodexy všech sledovaných oblastí (McQuail 2010: 149). Dle Westerstahla lze objektivitu nejsnáze definovat jako dodržování určitých norem a standardů. Westerstahl také přichází se svým modelem výzkumu objektivity, kterému je věnována samostatná kapitola (Westerstahl 1983: 405).

Dle McQuaila se zejména v oblasti zpravodajství jedná o klíčový pojem. Jedním ze základních prvků objektivity je dle něj zaujetí neutrálního a nezávislého postavení k referovanému tématu. Dalším prvkem je nestrannost, tedy absence stranění ve sporných otázkách či zkreslování zpráv například subjektivními názory. Mezi základní prvky McQuail řadí dále také přesnost a další podobné aspekty jako relevanci a úplnost. McQuail poukazuje i na silné propojení objektivity s rovností, jelikož objektivita vyžaduje spravedlivý a nediskriminační přístup (McQuail 2010: 149).

Schudsonova definice objektivity říká, že by zpravodajství mělo být věcné, dodržovat spravedlivé rozdělení prostoru pro všechny zásadní názorové strany. Žurnalisté by také měli oddělovat fakta od názorů a prezentovat pouze fakta. Objektivní zpravodajství by také nemělo zkreslovat, komentovat, přetvářet informace nebo být ovlivněno emocemi. Schudson též poukazuje na důležitost objektivity v kontextu stranické žurnalistiky, která se otevřeně účastní politických

bojů a bez rozpaků nabízí zprávy z pohledu příslušné strany. V čem se ale dle Schudsona většinou shodnou jak objektivní, tak i straničtí žurnalisté, je absence dezinformací, nepřesných informací a lží (Schudson 2001: 149–150).

Velmi specifický pohled na koncept objektivitu nabízí Rosen, který přichází s pěti způsoby, jak lze chápat objektivitu. První způsob hovoří o „smlouvě“ mezi žurnalisty a jejich zaměstnavateli. „Smlouva říká: vydavatelé, dali jste nám právo dělat zpravodajství nezávisle a nechali nás na pokoji. Na oplátku vám nebudeme dělat potíže, když do zpravodajství budete prosazovat svou vlastní politiku. (...) Druhým způsobem, jak lze Rosena lze definovat objektivitu, je tvrzení, že je to teorie, jak se dostat k pravdě. Můžeme ji také nazývat epistemologie americké žurnalistiky. (...) Třetí možností je chápat objektivitu jako soubor profesních rutin a postupů – tedy jako komplex pravidel a procesů uplatňovaných novináři při výrobě zpravodajství. (...) Čtvrtým způsobem uchopení objektivitu – a to zřejmě nejméně obvyklým – je chápat objektivitu jako rétorickou strategii či techniku, pomocí níž se nás novináři snaží přesvědčit, že pouze zprostředkovávají faktické informace, informace, na kterých nemají žádný vlastní zájem, jen popisují skutečnost takovou, jaká doopravdy je. (...) A poslední, pátý způsob, chápe objektivitu jako vzor či ideál, bez kterého nelze dosáhnout pravdivosti. Ideál novinářské objektivitu tak posiluje představy a přesvědčení, že existuje objektivní, nezaujatá, na člověku nezávislá pravda“ (Rosen 1993 cit. podle Nečas 2022: 18).

Někteří akademici se ale na objektivitu dívají odlišným, méně pozitivním pohledem než výše uvedení autoři. Trampota s Vojtěchovskou ve své publikaci tvrdí, že v odborných kruzích panuje přesvědčení, že se jedná pouze o nenaplnitelný ideál. Důvodem je to, že selekce, zpracování i prezentace informací probíhá prostřednictvím lidského faktoru, který chtě nechť zanes do zpravodajství určité prvky subjektivitu. Kritický pohled na koncept objektivitu je spojen s několika hlavními body, kterými dle Trampoty s Vojtěchovskou jsou: její nedosažitelnost, její nežádoucnost a její aplikovatelnost. I přes skepticismus teoretiků však existuje společenská poptávka po analyzování objektivitu. Jak již bylo uvedeno, objektivita je považována jak za legislativní, tak za společenskou normu, a tudíž její aplikování zkoumají příslušné regulační orgány, eventuálně soudy v případě, kdy existuje podezření, že objektivita nebyla dodržena (Trampota – Vojtěchovská 2010: 129). Osvaldová zachází při kritice pojmu objektivita ještě dále, nazývá ho vágním a polemizuje, zda ho vůbec používat. V případě jeho užívání uvádí, že pro dosažení alespoň základní míry objektivitu je nutné, aby byly jasně a zřetelně odděleny názorové a informační pořady, stránky apod. (Osvaldová – Halada a kol. 2007: 7). Gaye Tuchmenová zase o objektivitě a nestrannosti říká, že mnohdy slouží médiím jako alibistické odstoupení a distancování se

od zveřejňovaných argumentů a informací odkazováním na jejich zdroje (Tuchman 1978 cit. podle Trampota – Vojtěchovská 2010: 129).

2.3.2. Objektivita pohledem legislativy veřejnoprávních médií

Koncept objektivitivy využívá každé veřejnoprávní médium. Já jsem si jako příklad vybral rakouskou ORF, jelikož rakouský mediální systém skýtá jisté podobnosti s tím českým (viz první kapitola). ORF definuje objektivitu poměrně zešíroka. Nejprve hovoří o vyhýbání se jednostrannosti, předpojatosti a zkreslení informací. Konkrétně se jedná o nezbytné a jasné oddělení faktů a názorů a uvádění fakticky správných a přesných informací. Je také potřeba se vyhnout fakticky chybným, tendenčním či polemickým tvrzením nebo také nekritickému reprodukování jednostranných tvrzení, což by mohlo diváka vést k vytvoření dojmu identifikace s těmito tvrzeními. Jinými slovy je důležité, aby zpravodajství bylo vyvážené a zohledňovalo různé perspektivy a názory, místo aby se zaměřovalo pouze na jednu stranu nebo interpretaci událostí. Jako primární zdroje informací by dle ORF měly být používány osvědčené a spolehlivé agentury, přičemž každou informaci je potřeba ověřit, a jestliže existuje sebemenší pochybnost o její relevanci, je tuto skutečnost nutno sdělit divákovi prostřednictvím uvedení jejího zdroje. V případě, kdy je ve vhodné příležitosti poskytnut prostor pro vyjádření některé ze zúčastněných stran, pak musí být její vyjádření zřetelně odděleno od objektivních informací (ORF 2005: 10–11).

Například BBC se spíše než na definování pojmu objektivita zaměřuje na definování pojmu nestrannost. Na tento znak upozorňuje například Nečasovo tvrzení, kde říká, že pojem objektivita je spíše záležitostí americké žurnalistiky a v evropské žurnalistice se často uplatňují pojmy nestrannost a vyváženost (Nečas 2022: 17). Definice nestrannosti dle BBC bude rozebrána v podkapitole týkající se právě tohoto pojmu.

2.3.3. Westerstahlův model výzkumu objektivitivy

Za velmi podstatný pro definici nejen objektivitivy, ale i nestrannosti a vyváženosti, považuji model Jorgena Westerstahla. Ten dle mého názoru propojuje podstatu velké části výše uvedených pohledů na objektivitu. Proto ho v následující kapitole podrobněji popíši.

Autor tohoto modelu Jorgen Westerstahl byl průkopníkem ve výzkumu médií a veřejného mínění a je často nazýván „otcem volebních průzkumů“. V roce 1983 při výzkumu dodržování nestrannosti ze strany švédských médií představil svůj model výzkumu objektivitivy, který je do dnešních dnů považován za velmi

relevantní a je velmi často v různých formách využíván ve většině výzkumů objektivitu zpravodajství (Pfauser 2011; Nečas 2022: 23) Najdou se ale i kritici, kdy například Wienová model označuje jako „dědictví pozitivismu“ (Wien 2005 cit. podle Nečas 2022: 24) či Martine a De Maeyerová označují model jako „příklad naivního empiricismu“ (Martine – De Maeyer 2018 cit. podle Nečas 2022: 24).

Za dva klíčové podtermíny k termínu objektivita považuje Westerstahl faktičnost a nestrannost. K faktičnosti se vztahují dvě hlavní kritéria, kterými jsou pravdivost a relevance. Pravdivost zajišťuje spolehlivost a důvěryhodnost zpráv, což zahrnuje oddělení faktů od názorů, přesnost informací a úplnost poskytnutých údajů. Novináři by taktéž měli usilovat o prezentaci relevantních faktů bez zatajování důležitých informací (Westerstahl 1983: 405 – 418; Pfauser 2011).

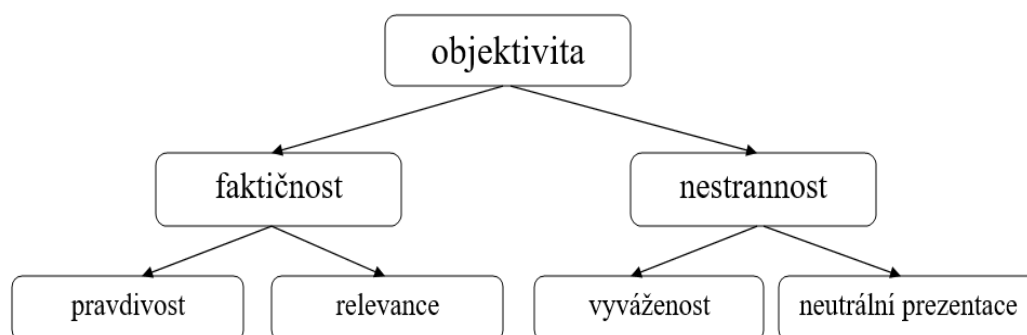
Kritérium relevance zaručuje hodnotovou neutralitu zpráv a je klíčovým prvkem pro akceptování mediálních sdělení ve společnosti. „Relevance je pro objektivitu důležitá, protože i ta nejpřesnější data jsou bezcenná, pokud jsou triviální, nezajímavá, anebo se netýkají věci“ (McQuail 1992 cit. podle Trampota – Vojtěchovská 2010: 132). Pokud zprávy nejsou pro publikum relevantní, je obtížné hovořit o jejich pravdivosti a úplnosti. Kritéria relevance jsou odvozena z normativních požadavků, objektivních ukazatelů reálného světa, očekávání publika a profesních standardů novinářů. To celé by se dalo v krátkosti shrnout tak, že celý podtermín faktičnost souvisí s informacemi a fakty, které divákovi mají zaručit vykreslení reality (Westerstahl 1983: 405–418; Pfauser 2011). Termín faktičnost byl později ještě rozšířen McQuailem o kritérium informativnosti. Toto kritérium má za cíl postarat se o efektivní předání informací divákovi pomocí určitých kvalitativních aspektů, mezi něž McQuail řadí například potřebu upoutat, porozumět či zapamatovat si. Často je ale podceňována jeho důležitost, ačkoliv z praktického hlediska je toto kritérium velmi důležité (McQuail 2010: 171).

Druhý podtermín – nestrannost (podrobněji bude rozebrán v následující kapitole) – Westerstahl vidí jako rovnováhu mezi stranami. Dělí ji podobně jako faktičnost na dvě základní kritéria, kterými jsou vyváženost a neutrální prezentace. Vyváženost zahrnuje vybírání faktů a názorů tak, aby byla zachována objektivita a rovnováha. Westerstahl přichází s dvěma aspekty vyváženosti – rovnocennou pozorností všem stranám zapojeným do události a přiměřenou pozorností v závislosti na jejich angažovanosti. Míra zastoupení stran se měří podle jim věnovaného prostoru nebo času, přítomností stranických názorů či kladných a záporných hodnocení stran. Dále také dodává, že než trvat na přesné vyváženosti, je v mnoha případech přirozenější použít volnější výklad, tedy je-li to možné, zjednodušeně by měla dostat prostor k vyjádření každá důležitá strana. Menší nebo

větší odchylky od rovnováhy mohou být dle jeho názoru v odůvodněných případech tolerovány (Westerstahl 1983: 405–418; Pfauser 2011).

Neutrální prezentace souvisí s používáním potenciálně hodnotících slov, záběrů, fotografií, stylu a způsobu ověřování informací. Tento požadavek tedy lze aplikovat pouze na zpravodajství a nikoliv na publicistické žánry. Při posuzování neutrality se zkoumají konotace, tedy emocionální a intenzivní prvky významu, aby byla zajištěna nehodnotící prezentace a snaha vyhýbat se hledáním senzace (Westerstahl 1983: 405–418; Nečas 2022: 22).

Co se týče samotné analýzy, Westerstahl hodnotí kritéria pravdivosti, relevance, vyváženosti a neutrální prezentace kombinací a vzájemným „vážením“, kdy například vyváženost hodnotí na škále od +20 do -70 bodů (Nečas 2022: 22).

Obrázek 1 – Westerstahlův model objektivit (převzato z Westerstahl 1983: 405)

2.3.4. Výstup

Teoretici nabízejí rozmanité interpretace a pohledy na koncept objektivit. Jedním z klíčových pohledů je chápání objektivit jako ideálu, kterým je dosažení nezaujaté pravdy. Tento ideál posiluje přesvědčení o existenci objektivní, nezaujaté a nezávislé pravdy, kterou by měli novináři předávat ve svých reportážích. Tento přístup zdůrazňuje důležitost oddělení faktu od názoru a vyžaduje, aby novináři prezentovali pouze ověřené a pravdivé informace, aniž by do nich vnášeli vlastní subjektivní postoje či hodnocení událostí. Kritici tvrdí, že ačkoli je dosažení úplné objektivit obtížné, je možné realizovat ji alespoň částečně důsledným dodržováním klíčových zásad.

2.4. Nestrannost

Budeme-li vycházet z Westerstahlova modelu, nestrannost bychom měli považovat za pojem podřazený pojmu objektivita. Často jsou tyto dva pojmy

zaměňovány kvůli zřejmým spojitostem a souvislostem navzdory rozdílnému významu, kontextu i historii. Například Harcup odlišuje nestranné reportování a objektivní reportování následovně. „Nestranné reportování je obvykle definováno jako neutrální, zatímco objektivní reportování se považuje za reportování ověřitelných faktů“ (Harcup 2009: 83).

Podobně jako ve výše uvedeném případě tomu je i ve vztahu mezi pojmy nestrannost a vyváženost, zejména v případech, kdy je nestrannost interpretována jako absence stranění a dále operacionalizována jako vyvážené zastoupení všech stran (Nečas 2022: 24). Například Cox vysvětluje odlišnosti nestrannosti od vyváženosti, tedy poskytnutí prostoru opozičním názorům, a objektivity, která bývá chápána jako snaha eliminovat subjektivní názory. Nestrannost dle Coxe nezahrnuje nic víc než snahu pohlížet na různé nápady, názory, zájmy nebo jednotlivce s odstupem (Cox 2007).

2.4.1. Nestrannost pohledem akademiků

Několik teoretických definic je již uvedeno výše. Tito autoři ukazují rozdíly mezi nestranností a mými dalšími klíčovými pojmy. Níže v této podkapitole se zaměřím čistě na definice nestrannosti dle různých relevantních autorů.

Podle Hendyho zajištění nestrannosti v ideálním případě zahrnuje poskytnutí širokého pohledu na rozsah a váhu názorů na konkrétní téma. To znamená, že novináři hrají aktivní roli při konstrukci narativu okolo škály názorů na dané téma, přičemž se snaží odrážet rozmanitost veřejnosti, kterou zastupují, a současně se pokoušejí „sjednotit národ a podporovat kolektivní klima racionální formace názorů“ (Hendy 2013: 38).

McQuail ve své definici nestrannosti čerpá z Westerstahlových myšlenek. Do konceptu nestrannosti ve zpravodajství zahrnuje vyváženost ve výběru zdrojů a prezentaci více stran pohledů, zejména pokud jsou posudky nebo fakta sporná. Důležitým aspektem nestrannosti je oddělení faktů od subjektivních názorů a vyhýbání se hodnotícím soudům či emocionálnímu jazyku. Některé formy prezentace zpráv, které se vzdalují od ideálu objektivity, jsou označovány jako senzacechtivé. Pro hodnocení senzacechtivosti textů zpráv i jejich vizuálního obsahu byly vyvinuty a testovány různé metody měření. McQuail tvrdí, že zvolená rétorika redaktora či využití určitých vizuálních prvků a kamerových záběrů může diváka nasměrovat k určitým hodnocením. Závěrem říká, že nestrannost je založena na absenci záměrných nebo vyhnutelných zkreslení a senzacechtivosti. Avšak realita je mnohem složitější, protože vnímání zkreslení je často subjektivní a není snadné jej objektivně změřit (McQuail 2010: 299–300).

Boudanaová říká, že nestrannost je synonymním označením pro vyváženost mezi oběma stranami, a zároveň upozorňuje, že realita není vyvážená ani neutrální, a proto způsoby vyvažování, jako vzájemné vyvažování negativních skutků obou stran či zajištění rovnocenného prostoru pro obě strany, mohou být zavádějící a nespravedlivé (Boudana 2016: 602–603). Tato autorka také přichází s kritickou reflexí zaběhlého způsobu zkoumání nestrannosti ve smyslu absence stranění. Uvádí, že tento způsob zkoumání není schopen odhalit několik situací, ve kterých dochází k předpojatosti. Konkrétně se může jednat o přítomnost pozitivního či negativního stranění nebo pozitivní, negativní či zaujaté vyváženosti. Autorka na základě toho přichází s názorem, že nestrannost musí vycházet z přesnosti, jelikož vyváženost a absence stranění nevyklučují předpojatost (Boudana 2016: 605).

2.4.2. Nestrannost pohledem legislativy veřejnoprávních médií

Jak již bylo naznačeno výše, pojem nestrannost v evropském mediálním prostředí často vytlačuje pojem objektivita. Jako příklad média, které se soustředí právě na definici nestrannosti místo objektivity, uvedu pohled renomovaného britského veřejnoprávního média – BBC. Jelikož je BBC z pozice veřejnoprávního média pod tlakem veřejnosti v otázce dodržování zásad objektivní žurnalistiky, pravidelně si nechává vypracovávat analýzy zkoumající dodržování svých základních hodnot (Horrocks 2006). Ty z hodnot, které se týkají nestrannosti, uvedu v následujícím odstavci.

BBC v otázce nestrannosti hovoří zejména o tom, že v rámci publikovaného obsahu je potřeba dbát na různorodost názorů. Tím je myšleno, že je vhodné, aby bylo uvedeno vícero názorů, ideálně s přihlédnutím k různým sociálním, demografickým, geografickým či dalším skupinám obyvatelstva. Různé názory by měly dostávat spravedlivě prostor podle své váhy a není tedy nutno, aby byl jejich prostor vyrovnaný. Například menšinové názory nutně nemusí dostávat takový prostor jako názory většinové. Neodůvodněné nezahrnutí některých názorů může být v určitých případech porušením zásad nestrannosti a o tomto kroku je vždy nutno konzistentně a rozumně rozhodnout v rámci redakce. V případě kontroverzních témat je potřeba na toto dbát ještě důkladněji, zejména jedná-li se o aktuální událost. Názory musí být jasně odlišeny od skutečnosti. Divák by z publikovaného obsahu neměl být schopen rozpoznat subjektivní názor zaměstnanců BBC. Zároveň zaměstnanci BBC nesmí uvádět své osobní názory na kontroverzní témata ani jinde v mediální sféře, například na sociálních sítích. Je však možno uvádět profesionální názory založené na faktech. Zároveň by redakce neměla automaticky považovat externí přispěvatele za nezaujaté a měla

by o těchto osobách v odůvodněných případech poskytnout divákovi základní informace (BBC nedatováno b).

2.4.3. Výstup

Definice nestrannosti vycházejí z různých perspektiv, ale shodují se v několika bodech. Většina definic zdůrazňuje, že nestrannost je spojena s vyvážeností, absencí stranění a poskytováním prostoru různým názorům. Nestrannost je chápána jako odstup od subjektivity a snaha o objektivní prezentaci informací. Naopak rozdíly v definicích se týkají způsobů, jak dosáhnout nestrannosti a jak ji interpretovat. Někteří teoretici tvrdí, že nestrannost znamená reflektovat pluralitu názorů, zatímco jiní tvrdí, že je třeba poskytnout vyvážený prostor různým stranám.

2.5. Vyváženost

Tento pojem se ve Westerstahlově hierarchii nachází nejnižší a je jedním ze dvou aspektů nestrannosti. Nejen podle tohoto modelu, ale i dle mnohých dalších teoretiků existuje silné propojení s výše rozebranými pojmy, jak je naznačeno například v kapitole věnované nestrannosti. Jak je uvedeno výše, Boudanova dokonce tvrdí, že se mezi pojmy vyváženost a nestrannost jedná o synonyma (Boudana 2016: 602–603). V textu je ale ze strany několika dalších autorů tato myšlenka dementována prostřednictvím jejich definic odlišností mezi těmito pojmy.

2.5.1. Vyváženost pohledem akademiků

Osvaldová v knize Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace definuje vyváženost jako „diskutovaný a složitý pojem, který vychází z toho, že při informování, především ve zpravodajství, má být dán prostor oběma stranám, nebo několika relevantním skupinám, různým názorům a závažným tématům, důležitým pro společnost. Vyváženost však nelze měřit mechanicky“ (Osvaldová – Halada a kol. 2007: 231).

Bednář na adresu vyváženosti říká, že při zpracování jakéhokoliv potenciálně sporného tématu je potřeba, aby byl zohledněn názor všech zúčastněných stran a všechny relevantní názory. Názory nelze jenom zohlednit, je jim také potřeba dát srovnatelný prostor. Ten nelze měřit kvantitativně, je potřeba znát všechny související faktory (Bednář 2011: 21).

Clapperton uvádí, že přesto, že je žádoucí požadovat vyváženost v médiích, je nutno si uvědomit, že její definice není zcela jasná a v mnoha případech může být vnímána subjektivně. V teorii by měla prezentace obou stran umožnit individuální formování názoru posluchači či čtenáři. V praxi však média často posilují určitý pohled a tím ovlivňují veřejné mínění (Clapperton 2016).

S novou definicí vyváženosti přichází Millerová. Ta vidí problém v tradičním pojetí vyváženosti. To podle jejího názoru skýtá několik potenciálních problémů, které narušují jak důvěryhodnost autora, tak porozumění čtenáře. Například když novináři používají tradiční přístup k vyváženosti a zahrnují do článku názory obou zúčastněných stran, často opomíjejí nezbytný kontext. Jako příklad Millerová uvádí informování o hnutí Black Lives Matter. V tomto případě je potřeba uvědomit si historické cílení policie na afroamerickou komunitu a stále existující rasistické postoje v některých částech společnosti. Zahrnutí pohledu někoho, kdo odmítá realitu rasismu, proto nemá pro tento případ žádný smysl. Situaci dále komplikuje fakt, že tradiční přístup k vyváženosti může vést k prezentaci názorů, které jsou škodlivé nebo irelevantní. Millerová navrhuje, že místo toho, aby novináři slepě následovali potřebu vyváženosti tím, že vždy zahrnou pohledy obou stran, by měli zvážit informační hodnotu a relevanci každého prezentovaného názoru. Novináři by podle jejího názoru měli vnímat jako prioritu prezentovat pravdu a ne pouze slepě prezentovat argumenty dvou protichůdných stran. Zároveň je také důležité, aby novináři poskytovali svým čtenářům potřebné nástroje a informace k samostatnému hodnocení (Miller 2021).

2.5.2. Vyváženost pohledem legislativy veřejnoprávních médií

V praxi se vyvážeností zabývají zejména právě veřejnoprávní média, přičemž například v České republice se jedná o ČT a Český rozhlas. Právě kvůli své veřejnoprávní roli si na základě zákonných povinností musí nechávat pravidelně zpracovávat analýzy objektivit a vyváženosti (MediaGuru 2020).

Když se budeme chtít zaměřit na definici vyváženosti ze strany veřejnoprávních médií, jako příklad můžeme použít opět britskou BBC, která v otázce definice vyváženosti hovoří o několika základních znacích. Těmi jsou zejména stejná příležitost pro vyjádření názoru pro všechny strany, spravedlivá a rovnocenná prezentace různých pohledů a neutrální přístup žurnalistů. S vyvážeností souvisí i pojem předpojatost, kdy například může žurnalista sice uvádět pouze faktické údaje, jejich výběr či způsob prezentace, ale může diváka cíleně vést určitým směrem. Předpojatost by rozhodně neměla mít ve vyváženém zpravodajství svoje místo (BBC nedatováno a).

2.5.3. Výstup

Koncept vyváženosti v mediálním prostředí není jednoznačně definovaný a má různé interpretace. S novou definicí přichází Millerová, která upozorňuje na nedostatky tradičního pojetí vyváženosti v médiích, které mohou snižovat důvěryhodnost a porozumění a navrhuje prioritizovat informační hodnotu a relevanci názorů (Miller 2021).

2.6. Metodologie

Jak je z teoretické části zřejmé, uchopení analýzy objektivity není jednoduchou záležitostí a mnohdy se ani teoretici úplně neshodnou na správném postupu. Proto jsem se pokusil na základě myšlenek autorů zmíněných v konceptualizační části vypracovat vlastní kritéria analýzy. Částečně jsem se také inspiroval existujícími analýzami s podobným tematickým zaměřením jako moje práce a publikací Trampoty s Vojtěchovskou (2010), kteří se v jedné ze svých kapitol věnují právě analýze objektivity. Tam pracují s modelem Jorgena Westerstahla, který i já považuji pro svou práci za klíčový a budu z něj tedy v metodologii, potažmo v analytické části hodně vycházet. V rámci analytické části budu pracovat s veřejně dostupným archivem pořadů ČT, kde jsou k dispozici záznamy zpravodajského pořadu Události, který bude předmětem mých analýz (Česká televize nedatováno).

Mým hlavním cílem bude zjistit, zda v hlavním zpravodajském pořadu České televize Události v kontextu války na Ukrajině dochází k porušování objektivity, nestrannosti a vyváženosti či nikoliv. Výzkum rozdělím na dvě části. V první části jako výzkumný vzorek využiji zpravodajské relace pořadu Události v období od 24. 2. 2022 (tedy ode dne, kdy ruská vojska vpadla na Ukrajinu) do 25. 3. 2022 (tedy 30 dnů od začátku konfliktu). Ve druhé části využiji jako výzkumný vzorek zpravodajské relace pořadu Události v období od 24. 2. 2023 do 25. 3. 2023, tedy rok od prvního období a zároveň od počátku konfliktu. Celkem tedy budu analyzovat 60 zpravodajských relací pořadu Události, přičemž v prvním ze sledovaných období byl konflikt na Ukrajině mediálním tématem číslo jedna, zatímco v druhém období se již společnost konfliktu částečně přizpůsobila. S tímto tvrzením se pojí dva moje předpoklady. Prvním z nich je předpoklad, že prezentace konfliktu v pořadu Události v rámci prvního období byla ovlivněna prvotním šokem z počátku invaze a byla v určitých aspektech rozdílná oproti období druhému. S tím se pojí můj druhý předpoklad, který říká, že ČT přestala ve druhém období poskytovat konfliktu v pořadu Události tak velký prostor jako v prvním období. Abych tyto předpoklady ověřil a případně upřesnil, provedu na závěr práce komparaci závěrů z obou sledovaných období.

Trampota s Vojtěchovskou říkají, že pro analýzy objektivit lze využít jak kvantitativních, tak kvalitativních metod. Mnohdy dochází k tomu, že autoři využívají jen jednu z těchto metod a mnohdy analyzují jen některé ze složek objektivit (Trampota – Vojtěchovská 2010: 132 – 134). Rozhodl jsem se, že v analytické části využiji kombinaci kvantitativních i kvalitativních metod. Docílím tím potřebné hloubky analýzy a zisku detailnějších výsledků, které mi pomohou přesněji vyhodnotit, zda byla dodržována kritéria objektivit, nestrannosti a vyváženosti, která stanovím níže v textu. Na druhou stranu je třeba ještě upozornit, že nevýhodou kvalitativní části této analýzy bude určitá míra subjektivit, které se nelze vyhnout.

První kritérium se bude týkat obsahové struktury příspěvků s tematikou konfliktu na Ukrajině, protože z konceptualizační části je zřejmé, že jedním ze znaků vyváženého zpravodajství je obsahová pestrost. Nejprve budu zkoumat celkovou strukturu příspěvků, poté vizuální strukturu příspěvků a promluvy jednotlivých aktérů. Do analýzy budu řadit také příspěvky, kde konflikt na Ukrajině není zcela jednoznačně hlavním tématem, ale je ve zřejmé výrazné souvislosti s ním.

V případě celkové struktury příspěvků budu nejprve sledovat jejich celkový počet, jejich geografické zaměření (tedy počet domácích příspěvků a počet zahraničních příspěvků) a poté budou jednotlivé příspěvky zařazeny do širších tematických okruhů dle jejich zaměření. Jako tyto okruhy jsem zvolil: 1) Situace na Ukrajině; 2) Politika, mezinárodní vztahy a mezinárodní bezpečnost; 3) Společenské dopady a humanitární pomoc; 4) Ekonomické dopady.

Dále budu v rámci tohoto kritéria sledovat vizuální strukturu jednotlivých příspěvků a promluv jednotlivých aktérů. Konkrétně se bude jednat o zkoumání ilustrativních záběrů, archivních záběrů, fotografií, vyjádření na tiskových konferencích či jednáních, rozhovorů, živých vstupů zpravodajů ČT a dalších prvků zvyšujících informativnost jako jedno z kritérií faktičnosti dle McQuaila. U těchto aspektů budu také analyzovat jejich přínos divákovi a to ve dvou kategoriích: 1) pouze informační hodnota; 2) hodnota jak informační, tak také emocionální. Zde na svoje téma aplikuji poznatky analýzy Alberta Dafonte-Gómeze, který se věnoval vlivům emočních obsahů v reklamách na diváka. Došel k závěru, že reklamy, které využívají emocionální obsah, vytvářejí mnohem více vazeb mezi spotřebiteli a značkami než reklamy založené na logické argumentaci. Poukázal také na zjištění, že emocionálně zaměřený obsah má vliv na pozornost diváka a množství informací, které si zapamatuje. Jinými slovy emocionální obsah v divákovi zanechá výrazně větší stopu než pouhé bezemoční sdělení. Hovoří také o skutečnosti, že čím extrémnější, ať v pozitivním či negativním smyslu,

emocionální obsah je, tím větší dopad na diváka má (Dafonte-Gómez 2018: 2143–2144). Dle mého názoru tedy také tato složka přispívá k naplnění McQuailova kritéria informativnosti.

Další část bude obsahovat kritéria, která si budou poměrně blízká a částečně se budou prolínat. Půjde o analýzu práce moderátorů ve studiu a zpravodajů živých vstupů z terénu. Role moderátorů a zpravodajů je ve zpravodajství velmi důležitá, vždyť právě oni předávají divákovi nabyté informace. Jak vyplývá z konceptualizace, jsou povinni dodržovat určité standardy. Mezi nejdůležitější patří, a proto se jim také budu v rámci tohoto kritéria věnovat, nutnost: 1) vyvarovat se prezentaci vlastních hodnotících soudů; 2) zdržet se emocionálních projevů; 3) uvádět zdroje informací; 4) zdržet se projevů stranicví. V prvním a ve druhém aspektu budu sledovat, zda dochází k jeho porušování. Se třetím aspektem je to složitější, jelikož na základě legislativy redakce není povinná uvádět zdroj ke každé informaci či obrazovému materiálu. A ačkoliv to přímo nesouvisí s prací moderátorů a zpravodajů v terénu, budu zde sledovat právě také uvádění zdrojů obrazových materiálů. Těmto aspektům se budu věnovat proto, abych ve spojení s prvními dvěma aspekty vytvořil určitý obraz o důvěryhodnosti a relevanci prezentovaných informací. Tím ve spojení s výše zmíněným kritériem informativnosti dojde k získání údajů složek tvořících Westerstahlův termín faktičnost.

V rámci čtvrtého aspektu pak budu sledovat, zda výroky moderátora či zpravodaje měly vliv na celkové vyznění příspěvků ve vztahu ke stranám konfliktu. Pro vyváženost je totiž důležité například propojení subjektů s pozitivními, neutrálními či negativními asociacemi. Lze také sledovat vliv redaktora nebo moderátora na vyznění příspěvku. Analyzování vyváženosti souvisí také s druhou součástí nestrannosti, kterou je neutrální prezentace. (Trampota – Vojtěchovská 2010: 132–134). Zde se tedy budu snažit získat údaje o vyváženosti a neutrální prezentaci, které společně tvoří ve Westerstahlově modelu nestrannost.

Následně vše zde popsané spojím dohromady a dojdu k závěru, že jsem na základě rozložení pojmů Westerstahlova modelu získal data potřebná pro analýzu objektivity. Nakonec proto, abych ověřil své definované předpoklady, budu v rámci komparace sledovat celkovou strukturu příspěvků, vizuální obsah příspěvků, promluvy vystupujících osob a práci moderátorů a zpravodajů, to vše v návaznosti na kritéria analýzy.

3. Analytická část

Tato kapitola se bude věnovat analýze sledovaných kritérií ve stanovených obdobích na základě předchozích kapitol.

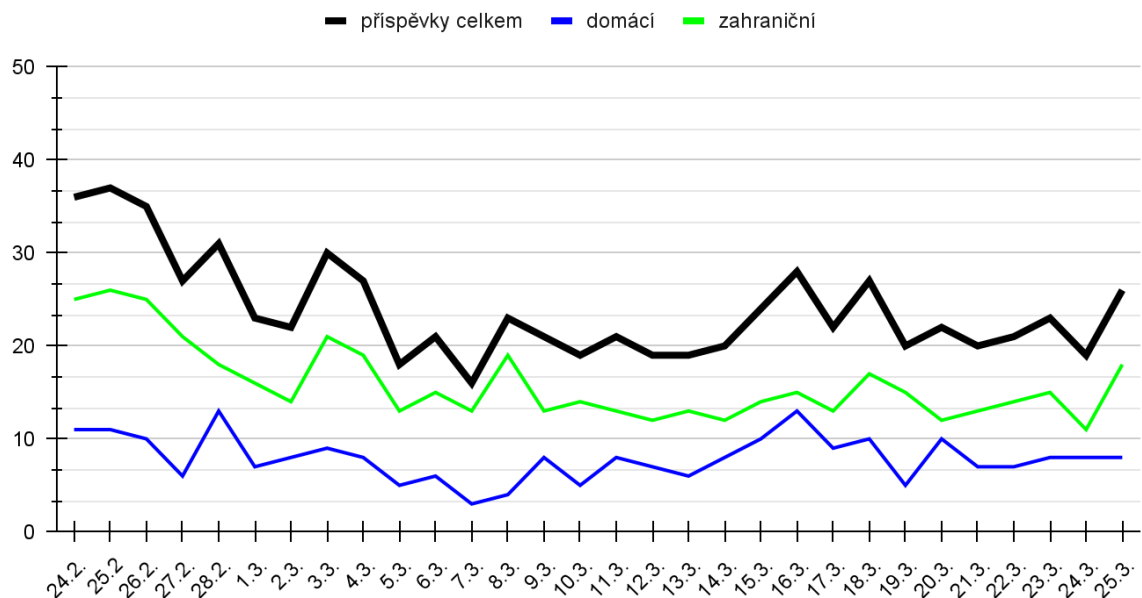
3.1. První sledované období (24. 2. 2022 – 25. 3. 2022)

V prvním sledovaném období jsem analyzoval 30 zpravodajských relací pořadu Události. V nich se tématu války na Ukrajině věnovalo 717 příspěvků, což je naprostá většina všech příspěvků.

3.1.1. Celková struktura příspěvků

V úvodních dvou dnech invaze na Ukrajinu se tomuto tématu dokonce věnovaly všechny příspěvky. Poté můžeme v Grafu 1 pozorovat mírný pokles denního počtu příspěvků, přičemž v březnu se počet pohyboval zpravidla kolem hodnoty 20. Během celého období můžeme ale vidět i výjimky, kdy se počet příspěvků skokově zvýšil patrně kvůli důsledkům migrační krize a také kvůli aktualitám z bojiště. Geografická struktura příspěvků je rozložena tak, že celkový podíl domácích příspěvků byl 33,2 % z celkového počtu a příspěvků zahraničních bylo zaznamenáno 66,8 %. Jak můžeme vidět v Grafu 1, ve všech sledovaných dnech bylo zařazeno více zahraničních příspěvků než domácích. Největší rozdíl byl zaznamenán v únorových dnech těsně po začátku konfliktu, kdy se ČT z logických důvodů nejvíce věnovala situaci na Ukrajině a na ukrajinských hranicích. Nejmenší rozdíl pak byl zaznamenán 16. a 20. března, kdy dostávaly velký prostor společenské dopady a situace uprchlíků v Česku. Tematika konfliktu na Ukrajině se objevila v 81 úvodních headlinech, což v průměru znamená ve 2,7 ze 3 na jednu relaci, přičemž ani jednou se nestalo, že by se objevily méně než 2.

Z těchto dat můžeme vyvodit jejich zřejmý vztah k článku 5.4 Kodexu ČT, který říká: „Zařazení a pořadí informací ve zpravodajské agendě se řídí vahou předpokládaných dopadů na život obyvatel České republiky. Při editoriaálním rozhodování však nelze opomíjet mezinárodní vlivy a vztahy, které působí napříč státy, kontinenty či kulturami...“ (Česká televize 2003: 14). Je zde tedy patrné, že ČT v tomto období pracovala s konfliktem jako s událostí, která velmi výrazně ovlivňuje život obyvatel ČR.

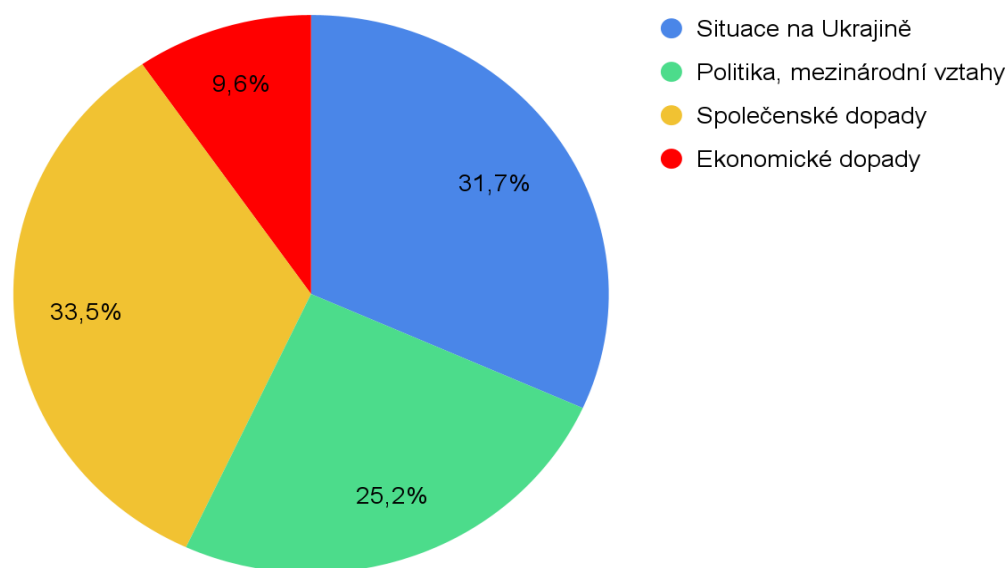

Graf 1 – Vývoj počtu příspěvků v čase

Tematická struktura příspěvků o konfliktu byla rozdělena do čtyřech okruhů. Jak můžeme vidět v Grafu 2, nejvíce zastoupeným okruhem se stal okruh Společenské dopady a humanitární pomoc s podílem 33,5 %. Do tohoto okruhu byly řazeny zejména příspěvky s tematikou migrační situace na ukrajinských hranicích, v sousedních státech Ukrajiny a v Česku. Dalšími tématy byly společenské dopady jak na samotné obyvatele těchto zemí, tak také na uprchlíky, podpora obyvatel převážně střední Evropy, protesty proti válce apod. Druhým nejzastoupenějším okruhem je Situace na Ukrajině s podílem 31,7 %. Do této kategorie jsou zařazeny zejména příspěvky mapující bojiště, postupy vojsk, bombardování měst a jeho následky či celková situace v ukrajinských městech. Jako třetí nejčastěji zastoupený tematický okruh byl shledán okruh Politika, mezinárodní vztahy a mezinárodní bezpečnost, který měl podíl na celkovém počtu příspěvků 25,2 %. Do tohoto okruhu spadají mezinárodní vyjednávání o míru, sankcích, pomoci Ukrajině, společných postupech mezinárodních organizací apod., dále pak česká domácí politika týkající se migrační situace, pomoci Ukrajině apod. Nejméně prostoru ze stanovených tematických okruhů dostal okruh Ekonomické dopady, který obsadil pouhých 9,6 % z celkového počtu příspěvků. Do tohoto okruhu byly řazeny zejména dopady ekonomických sankcí či zvyšování cen v důsledku války týkající se jak Ruska, tak i Evropy a konkrétně ČR.

Souhrnně můžeme vidět, že ČT největší důraz klade na tematiku společenských dopadů a humanitární pomoci. Pokud se opět vrátíme k výše citovanému článku 5.4 Kodexu ČT, můžeme soudit, že ČT vyhodnotila tato témata jako ta, která se dotýkají obyvatel ČR více než situace přímo na Ukrajině, diplomatická či ekonomická témata. Zároveň ze získaných dat vyplývá, že je

beze zbytku splněno znění článku 19.4 Kodexu ČT, který říká: „Při informování o válečných a ozbrojených konfliktech ve zpravodajství a publicistice Česká televize neopomine věnovat pozornost humanitárním otázkám včetně způsobu zacházení s civilním obyvatelstvem, zajatci a uprchlíky, a to bez ohledu na strany konfliktu“ (Česká televize 2003: 36).

Graf 2 – Podíl tematických okruhů z celkového počtu příspěvků

3.1.2. Vizuální obsah příspěvků

Dále jsem se v analýze věnoval struktuře jednotlivých příspěvků, kdy jsem sledoval několik aspektů. Na důležitost vizuální stránky upozorňuje článek 5.12 Kodexu ČT, kde se uvádí: „Česká televize je povinna zajistit, aby obrazové a grafické části informace ve zpravodajství a aktuální publicistice přispívaly k pravdivosti a přesnosti sdělení...“ (Česká televize 2003: 16).

3.1.2.1. Ilustrativní záběry

Ilustrativní záběry byly součástí téměř každého příspěvku a tvořily vizuální podklad k mluvenému slovu. Česká televize v rámci svého působení na Ukrajině byla extrémně aktivní a dokázala svým divákům přinést exkluzivní záběry. Jelikož samozřejmě nelze pokrýt vše, tak některé záběry také převzala od jiných médií, ze sociálních sítí apod. (viz dále u zdrojů).

ČT se neostýchala divákům nabídnout skutečně reálný pohled na situaci na Ukrajině, což zahrnuje mimo jiné zobrazování násilí, expresivních či drastických záběrů. Právě zobrazování násilí upravují články 17.3, 17.4 a 17.6 Kodexu ČT. První jmenovaný říká: „Při odůvodněném zobrazení násilí je nutné hledat rovnováhu mezi požadavkem pravdivosti, případně autentického uměleckého vyjádření a nebezpečím, že se diváci stanou vůči násilí otupělými.

Šokující záběry jsou někdy nutné k tomu, aby diváci plně pochopili význam sdělení. Časté šokování diváků ovšem vede k tomu, že je potřeba prezentovat stále více násilí, aby se dosáhlo původního záměru...“ (Česká televize 2003: 32). Druhý jmenovaný článek doplňuje: „Při zařazování záběrů zobrazujících násilí do zpravodajských pořadů vysílaných ve dne je třeba mít na paměti, že se na ně ve větší míře mohou dívat i děti...“ (Česká televize 2003: 32). Třetí jmenovaný článek dodává: „Přestože v odůvodněných případech může mít zařazení záběru do pořadu důležitou vypovídací hodnotu, platí, že detailní záběry na mrtvé, raněné či šokem vyšinuté lidi lze zařadit jen výjimečně na základě souhlasu šéfredaktora příslušné redakce...“ (Česká televize 2003: 32–33). Mezi velmi časté záběry patřila ukrajinská města zdemolovaná následkem ruského bombardování, bombardování samotné, vojenská technika v akci apod. Diváci nebyli ušetřeni ani záběrů zobrazujících raněné a mrtvé, přičemž záběry raněných se objevovaly v průměru minimálně jednou za relaci. Záběry mrtvol či masových hrobů se tak často nevyskytovaly, avšak ani jejich počet rozhodně není zanedbatelný. ČT se nevyhýbá ani zraněným či mrtvým dětem, které také byly výjimečně zobrazeny. Jelikož se v takovýchto případech velmi často jednalo o drastické záběry, byly rozostřeny obličejem, popřípadě celá těla.

Celkově šokující záběry ČT využívala úměrně často skutečné situace, neužívala taktéž žádný až příliš drastický záběr. Dalo by se ale polemizovat o tom, že jednala na hranici, ne-li v rozporu s článkem 17.6 Kodexu ČT, jelikož záběrů, kde se vyskytovala krev raněných či mrtvých, nebylo malé množství (viz výše). Zde je poskytnut odpovědným redakcím určitý prostor, protože v tomto kontextu nelze dohledat jednotnou definici slova „výjimečně“.

Mnoho právě nastíněných záběrů mělo kromě informační hodnoty také velmi silnou hodnotu emoční. Dalšími příspěvky, které často budily v divácích emoce, byly záběry uprchlíků, kteří se mnohdy dojemně loučili se svými nejbližšími, brečeli, z jejich výrazů bylo zřetelné zoufalství. Naopak ale také nechyběla dojemná shledání, ač v souhrnu se jednalo spíše o výjimky. Ve výrazně větším množství se však objevovaly negativní dopady konfliktu. ČT se těmito záběry snažila „obyčejným lidem“ v Česku ukázat, jak doopravdy vypadá válka.

Ilustrativní záběry se věnovaly také obrazům se spíše informativním účelem, kdy zobrazovaly mnohé záběry z politických kruhů počínaje ukrajinským prezidentem Volodymyrem Zelenským, ruským prezidentem Vladimírem Putinem, pokračující přes další významné ukrajinské a ruské politické osobnosti, významné světové politiky, jako je americký prezident Joe Biden, generální tajemník NATO Jens Stoltenberg či předsedkyně EU Ursula von der Leyen, a konče českými významnými politiky, jako je premiér Petr Fiala, ministr vnitra Vít Rakušan či ministr zahraničních věcí Jan Lipavský. Oproti politikům vládním nebyli téměř vidět politici opoziční. Byla prezentována také mnohá jednání

mezinárodních organizací, jednání české vlády, poslanecké sněmovny apod. ČT si v tomto ohledu počínala velmi přirozeně tak, aby dané záběry dokreslovaly mluvený projev moderátorů a zpravodajů.

3.1.2.2. Archivní záběry

Dle článku 17.13 Kodexu ČT: „Archivní záběry lze použít k ilustrování aktuální události nebo problematiky pouze za předpokladu, že v divákovi nevyvolají zmatek. Proto musí být jasně označeny jako archivní a v případě, že se k ilustrování jedné události používá záběr jiné události, nesmí navozovat u diváka představu, že je svědkem něčeho, čeho ve skutečnosti svědkem není“ (Česká televize 2003: 34). ČT těchto záběrů ve sledovaném období využívala pouze minimálně. Zpravidla se jednalo o záběry historických událostí, jako příprava na invazi v Oděse v roce 1941 či protesty na Euromajdanu v roce 2014 nebo záběry, u kterých nebylo nutné nebo možné pořizovat aktuální obrazový materiál, například majetek Rusů v Karlových Varech.

3.1.2.3. Fotografie

V průměru se v příspěvcích fotografie objevovaly více než 34krát v rámci jedné zpravodajské relace. Jedním z důvodů, proč je číslo takto vysoké, je fakt, že ČT příspěvky o Ukrajině tematicky průběžně oddělovala a v každém takovém oddělení byly 3 fotografie, které měly ilustrovat následující téma. I bez těchto fotografií by se ale jednalo o vysoký počet. Bylo zjištěno, že právě fotografie obsahují největší podíl s informační a zároveň emocionální hodnotou v kontrastu s pouze informačními příspěvky (poměr zaokrouhleně 62 % : 38 %). Mezi naprosto nejčastější témata fotografií patřily fotografie následků bombardování a zničených měst, dále pak vojenské techniky, vojáků a uprchlíků. Méně často byli zobrazováni obyvatelé Ukrajiny, ranění a mrtví. Mezi nejemotivnější příspěvky se rozhodně řadily: snímek otce nad mrtvým synem v zakrváceném rouchu, mrtvá rodina se dvěma dětmi uprostřed ulice (rozostřené obličeje), těžce ranění civilisté i vojáci a poté několik snímků dětských uprchlíků, z nichž někteří brečeli. Zejména u prvních dvou příkladů se dá hovořit o tom, že se ČT dostala až do hraniční situace, kdy zobrazování násilí v kontextu výše citovaných článků 17.3, 17.4 a 17.6 Kodexu ČT mohlo být až příliš expresivní. Avšak na druhou stranu se jedná o reálné obrazy války a jednalo se o naprosto výjimečné případy.

Výrazně méně emotivní byly fotografie politiků, které se ale nevyskytovaly ani zdaleka tak hojně. Například prezidenti Zelenskyj a Putin se v průměru dostávali na fotografie pouze o několik desetin více než jedenkrát za denní relaci, přičemž více snímků zachycovalo ruského prezidenta. Z politiků se dále na fotografiích občas objevovali ostatní ukrajinští či ruští představitelé, Joe Biden a přední evropští politici. Důležitá byla role screenshotů ze sociálních sítí, zejména

z Twitteru, které se objevovaly v průměru více než dvakrát za denní relaci. Celkově můžeme říci, že ČT fotografie využívala zejména s cílem vrýt divákovi do paměti reálné obrazy války a doplnit tak slova.

3.1.2.4. Orientační mapy

Orientační mapy měly za cíl divákovi přiblížit určitý jev nebo situaci. V průměru se vyskytovaly téměř dvakrát za denní relaci a u všech případů se samozřejmě jednalo pouze o informace s nulovou emoční hodnotou. Mapy zpravidla uváděli moderátoři ze studia, případně zpravodajové z terénu v rámci živých vstupů. Mezi nejčastější témata patřily: postup ruských vojsk, mapa bojů, útoky Ruska, počty uprchlíků. Aspekt orientačních map je velmi vhodným oživením zpravodajských relací, který divákovi přináší informační hodnotu názornou formou.

3.1.2.5. Infoboxy

ČT také do svých relací začlenila infoboxy, které obsahovaly souhrn nejdůležitějších informací k tématu, statistické údaje či diagramy. V průměru na jednu relaci připadly téměř čtyři takové infoboxy a nejčastějšími tématy byla ekonomická témata (vývoj cen pohonných hmot, ceny ropy, reakce trhů...), migrace (registrace uprchlíků, ubytovací kapacity pro uprchlíky...) a stav počtu padlých vojáků. Celkově infoboxy jsou z mého pohledu vítanou součástí zpravodajských relací, protože divákovi přehledně poskytnou klíčové informace a data. ČT se zde nevyhnula dvěma drobným technickým pochybením, kdy infobox byl uveden v podivném, nepřírodném úhlu.

3.1.2.6. Titulky

Za nejstabilnější prvek pořadu můžeme určit titulky. Ty se totiž vyskytovaly v každé relaci téměř ve všech příspěvcích. Jejich úlohou je nastínit divákovi, čeho se bude příspěvek týkat, případně uvést určitou jeho část, označit osoby v něm promlouvající a v případě osoby promlouvající cizím jazykem provést překlad. Za velké pozitivum bych označil právě překladové titulky, které byly využity vždy, když bylo potřeba. V několika málo případech, kdy překladové titulky absentovaly, byly nahrazeny překládajícím mluvčím. Bylo také zjištěno, že obsahové a identifikační titulky měly vždy informační charakter a nebyly motivované jednostranně ani manipulativně.

Byly objeveny také určité nedostatky spíše technického rázu. V řádu jednotek případů titulek chyběl na místě, kde by měl být (např. v příspěvcích „Postup ruských vojsk“ či „Prezident Zeman odsoudil ruskou agresi“) a zhruba ve 20 případech obsahoval nějakou nedokonalost (nejčastěji u jména ukrajinských uprchlíků či obyvatel chyběla identifikace, která byla obvykle používána – například „uprchlík“ nebo „obyvatel města“).

3.1.2.7. 3D prostředí

Ve dvou případech je užíváno také 3D prostředí pro zajímavější a názornější popis, konkrétně u jaderné elektrárny a vojenské techniky. O ten se postaral moderátor ČT, který je zaměřen zejména na vědu – Daniel Stach.

3.1.3. Promluvy vystupujících osob

Nyní se od obrazových aspektů přesunu k promluvám osob vystupujících v příspěvcích. Nejprve se zaměřím na vyjádření na tiskových konferencích či jednáních, následně na rozhovory a nakonec na živé vstupy zpravodajů ČT.

3.1.3.1. Vyjádření na tiskových konferencích či jednáních

Jedna denní relace v průměru obsahovala přibližně 17 vyjádření na tiskových konferencích či jednáních. Zpravidla se jednalo o vyjádření s vysokou informativní hodnotou a nízkou hodnotou emoční, kdy bylo identifikováno pouhých necelých 11 % emotivních vyjádření. Téměř všechna vyjádření se týkala významných politických představitelů jak světových, tak i českých. Volodymyr Zelenskyj dostal v tomto ohledu prostor zhruba dvakrát za denní relaci, zatímco Vladimir Putin dostal průměrně pouze necelou jednu polovinu vyjádření na jednu denní relaci. Ihned ale musím podotknout, že se nejedná o porušování vyváženosti nebo nestrannosti. Pro toto tvrzení mám minimálně dva argumenty. Zaprvé prezident Zelenskyj vystupoval s veřejnými vzkazy téměř denně, včetně těch na sociálních sítích, na rozdíl od prezidenta Putina, který se vyjadřoval jen sporadicky. Druhým argumentem je navíc fakt, na který upozorňuje například Rosůlek. Vyváženost pozornosti podle něj neznamená, že každá strana musí dostat stejně prostoru. Vyváženost by měla být také vázána na postavení jednotlivých stran v demokratické společnosti, tzn. například lze použít tzv. princip odstupňované rovnosti (Rosůlek 2021). Když tento argument aplikujeme na konflikt Ukrajiny a Ruska, dojdeme k závěru, že pro západní svět je Rusko z pozice agresora a dlouhodobě nedemokratické země jednoznačně méně relevantní nežli Ukrajina, která ačkoliv má svoje chyby, ona je napadenou zemí a má blíže k západnímu světu. Je také vidět, že se nejedná ze strany ČT o záměrné poškozování Ruska z toho důvodu, že ostatní jeho představitelé dostávali více prostoru než ostatní představitelé Ukrajiny. Konkrétně ruští představitelé dostali téměř o polovinu více příležitostí než ostatní ukrajinští představitelé.

Dále se v relacích poměrně často objevovala vyjádření amerického prezidenta Joe Bidena, českého premiéra Petra Fialy, méně se pak objevovala vyjádření ostatních evropských a českých politiků. Když však vezmeme české politiky jako celek, v průměru dostávali prostor přibližně čtyřikrát za denní relaci. Nejvíce pak ministři Černochová, Rakušan a Lipavský, naopak opoziční politici

dostávali oproti těm vládním výrazně menší prostor. Toto je ale velmi ovlivněno tematikou příspěvků, kdy mnohdy vzhledem k povaze tématu nebylo vhodné nebo důležité dát prostor k vyjádření k danému tématu také opozičnímu politikovi. Co se týče například příspěvků o jednání Poslanecké sněmovny, dostávali prostor i opoziční politici, protože tam jejich hlas byl relevantní v rámci tématu příspěvku. Na správnost takovéto praxe upozorňoval například Václav Moravec, který během své přednášky odkazoval na složku faktičnosti Westerstahlova modelu. Podle jeho slov nemá smysl, aby byl dán prostor všem, pokud jejich hlasy nejsou pro dané téma relevantní (Moravec 2024).

3.1.3.2. Rozhovory

Klasických rozhovorů mezi reportérem a respondentem se za denní relaci v průměru odvíšovalo více než 28, přičemž zaokrouhlený poměr čistě informativních proti poměru informativních a zároveň emotivních rozhovorů je 58 % : 42 %. Mezi nejčastější aktéry rozhovorů patřili ukrajinští uprchlíci, ukrajinští obyvatelé a čeští politici všech úrovní. Méně pak byli dotazováni dobrovolníci, odborníci, pracovníci ve vedoucích pozicích v rámci různých institucí či podniků a ukrajinští vojáci nebo zahraniční politici. Ukrajinští obyvatelé a uprchlíci měli velmi často pohnuté osudy a právě prostřednictvím rozhovorů je ČT svým divákům představila a ukázala jim tímto způsobem další dopady konfliktu přímo od lidí, kterých se bezprostředně týká. Mezi nejemotivnější rozhovory patřilo několik těch, kde se respondenti rozplakali, například šlo o obyvatelku ukrajinského města nebo také české dobrovolnice. Důležité je také vyzdvihnout, že ČT se mimo jiné podařilo natočit rozsáhlý exkluzivní rozhovor s ukrajinským prezidentem Volodymyrem Zelenským, jehož pasáže byly v rámci relací pořadu Události ve dnech 21.3. a 22.3. hojně prezentovány. Tuto možnost nedostal ruský prezident Vladimir Putin, což není překvapující vzhledem k tomu, že ČR je umístěna na seznamu ruských nepřátelských zemí (ČTK 2022).

3.1.3.3. Živé vstupy

Ve sledovaném období bylo celkem zaznamenáno 170 živých vstupů z terénu. Jak můžeme vidět v Tabulce 1, 82 živých vstupů bylo vedeno z Ukrajiny, 20 ze Slovenska, 18 z Belgie, 16 z Polska, 14 z Česka, pouhých 8 z Ruska, 6 z USA, 2 z Německa a Velké Británie, 1 z Francie a z Izraele. Suverénně nejčastěji byly živé vstupy vedeny z Kyjeva (69), který se pro ČT stal určitou základnou na Ukrajině. Dále bylo velké množství živých vstupů zprostředkováno ze slovensko-ukrajinského hraničního přechodu Vyšné Nemecké (20), kde zpravodajové mapovali migrační situaci a z Bruselu (18), kde se zpravodajové věnovali jednáním EU. Lze si také všimnout velmi markantního rozdílu mezi počtem živých vstupů z Ukrajiny a živých vstupů z Ruska. K tomuto faktu ale opět

připomenu údaj z předchozího odstavce – ČR je na seznamu nepřátelských zemí Ruska (ČTK 2022), z čehož logicky vyplývá, že čeští žurnalisté nemají v Rusku takové příležitosti jako na „spřátelené“ Ukrajině. V Rusku je také mnohem složitější sehnat relevantní a ověřitelné informace vzhledem k tamní cenzuře a obecně nižší mediální aktivitě oficiálních kanálů (Kuliš 2022).

Tematika živých vstupů je výrazně zaměřena na situaci na Ukrajině, zejména na boje v okolí Kyjeva, Mariupolu a Chersonu, dále také na prezidenta Zelenského a pohnuté osudy obyvatel ukrajinských měst, uprchlíků a vojáků. Z toho vyplývá, že ČT i v případě struktury živých vstupů jedná v souladu s výše uvedenými články Kodexu ČT.

Země	Počet	Místo (počet)
Ukrajina	82	Kyjev (69), Lvov (9), Vynnycja (2), Volyň (1), během cesty ze Lvova do Kyjeva (1)
Slovensko	20	Vyšné Nemecké (20)
Belgie	18	Brusel (18)
Polsko	16	Varšava (7), Přemyšl (5), Jaroslaw (2), Hrebenne (1), Lublin (1)
Česko	14	Praha (7), Bohumín (1), Jihlava (1), Lány (1), Mikulov (1), Přerov (1), Ostrava (1), neuvedeno – Skype (1)
Rusko	8	Moskva (8)
USA	6	Washington D.C. (6)
Velká Británie	2	Londýn (2)
Německo	2	Berlín (2)
Francie	1	Versailles (1)
Izrael	1	Tel Aviv (1)

Tabulka 1 –Destinace živých vstupů

Jednoznačně nejvíce živých vstupů má na kontě Michal Kubal, který jich má 65. Následuje Václav Černohorský s 21 živými vstupy, dále Lukáš Dolanský se 14, Martin Řezníček s 9, Karel Rožánek s 8, Andreas Papadopoulos a Petr Obrovský se 7, David Měřejovský a Jakub Szántó se 6. Další zpravodajové nemají více než 3 živé vstupy. V rámci dvou živých vstupů z Česka se divákům místo

zpravodajů přihlásili český ministr vnitra Vít Rakušan (12.3.) a český premiér Petr Fiala (17.3.).

Autor	Počet	Místo (počet)
Michal Kubal	65	Kyjev (52), Vyšné Nemecké (13)
Václav Černožorský	21	Kyjev (15), Lvov (5), během cesty ze Lvova do Kyjeva (1)
Lukáš Dolanský	14	Brusel (14)
Martin Řezníček	9	Varšava (5), Brusel (4)
Karel Rožánek	8	Moskva (8)
Petr Obrovský	7	Vyšné Nemecké (7)
Andreas Papadopoulos	7	Kyjev (2), Volyň (1), Hrebenne (1), Jaroslaw (1), Lublin (1), Varšava (1)
David Měrejovský	6	Washington D.C. (6)
Jakub Szántó	6	Lvov (4), Vynnycja (2)
Richard Samko	3	Přemyšl (3)

Tabulka 2 – Autoři živých vstupů (min. 3 živé vstupy)

Jak značí počet příspěvků, Michal Kubal byl „zvláštním zpravodajem“, který z terénu částečně moderoval i reportoval a výrazně se podílel na vysoké kvalitě příspěvků týkajících se nejprve hraničního přechodu Vyšné Nemecké a poté zejména z oblasti Kyjeva. Jedna z jeho reportáží byla dokonce přímo z bojiště. Nejdále ze všech zpravodajů ČT zašel Václav Černožorský, který ve svých reportážích mnohokrát zavítal na bojiště, mnohdy pouhých několik set metrů od místa výbuchu či od střetů vojsk. Zde je vhodné uvést, že dle mezinárodního práva jsou žurnalisté ve válečné zóně považováni za civilisty, a tudíž na nich nesmí být pácháno násilí (Reporters Without Borders nedatováno). Na druhou stranu ale víme, že v tomto konfliktu je mezinárodní právo Ruskem soustavně porušováno a jsou páhány válečné zločiny (Dragoun 2022). Takže pro žurnalisty se nejedná o záruku absolutní bezpečnosti i vzhledem k tomu, že ke zranění mohou přijít také omylem. Proto se zde uplatní také článek 19.6 Kodexu ČT, který říká: „Členové štábu České televize jsou povinni pečovat o svoji bezpečnost a v případě nepřehledné situace, jsou-li ohroženi na životě, dát přednost vyhledání úkrytu před natáčením“ (Česká televize 2003: 36). Již zmíněný

Václav Černohorský dělal dle dostupných záběrů pro svoji bezpečnost maximum. Byl vždy řádně označen jako novinář a měl na sobě neprůstřelnou vestu a helmu. Pravděpodobně se během natáčení nedostal do přímého ohrožení života, ačkoliv se podrobil jistému riziku. Zejména díky němu a jeho kameramanovi měla ČT skutečně exkluzivní a autentické záběry z bojiště.

3.1.4. Práce moderátorů a zpravodajů

Moderátoři a zpravodajové jsou povinni se řídit určitými pravidly a hodnotami shrnutými v kapitole Zpravodajství. V této části rozeberu jejich práci ve studiu a v terénu.

3.1.4.1. Hodnotící soudy

Pravidla týkající se hodnotících soudů specifikuje článek 5.7 Kodexu ČT následovně: „Česká televize striktně rozlišuje mezi zprávou a hodnotícím soudem (komentářem). Zprávou se rozumí skutkové tvrzení informující o určitém ději nebo stavu. Zpráva také zpravidla obsahuje informaci o postojích hlavních aktérů události, která je předmětem zprávy. Oproti zprávě vyjadřuje hodnotící soud názory, postoje nebo pocity. Česká televize musí dokázat pro diváky jednoznačnou formou oddělit zprávu od hodnotícího soudu, zvláště není přípustné směšovat zprávu a hodnotící soud v jedné větě redaktora. Rovněž není dovoleno vydávat pouhé domněnky za zprávy“ (Česká televize 2003: 14–15). Bylo zaznamenáno několik případů, kdy k porušení tohoto článku došlo, a proto uvedu některé příklady. Zpravodaj Andreas Papadopoulos v relaci 24. února během svého živého vstupu uvedl: „... dovolím si říct, že v tomto městě nikdo už přes 24 hodin nespál“ (Papadopoulos 2022). Toto se dá brát jako jistá nadsázka, rozhodně se však nejedná o fakt. V tentýž den zpravodaj Martin Jonáš ve svém živém vstupu z Berlína uvedl: „To vše samozřejmě dobře věděl a jistě vzal do úvahy ruský prezident“ (Jonáš 2022). Toto lze označit za spekulaci. Moderátorka Marcela Augustová v rámci svého projevu uvedla: „...začal netradičně, ale v současné situaci zcela logicky...“ (Augustová 2022). Moderátorka zde vyslovila svůj názor. Zpravodajka Karolína Jelínková ve svém živém vstupu řekla: „...možná právě o tom v těchto chvílích hovoří. Mluvit by se mohlo i o armádní pomoci...“ (Jelínková 2022). Toto je spekulace o tom, co se právě děje. Zpravodaj Michal Kubal ve svém příspěvku uvedl: „Konečně to vypadá, že už i ruskému vedení došlo to, co se zdálo být jasné prakticky celému světu“ (Kubal 2022c). To je jasná spekulace a ještě mířená pejorativně vůči ruskému vedení.

Celkově se dá konstatovat, že ačkoliv bylo zaznamenáno několik chyb, jednalo se o individuální, neopakované chyby, které navíc většinou nebyly nikterak zásadní pro divákovo eventuální zkreslení reality. Dle mého názoru největší chybu udělal Michal Kubal v posledním z uvedených příkladů.

3.1.4.2. Projevy emocí

V článku 19.3 Kodexu ČT se uvádí: „Způsob, kterým Česká televize o kritických situacích informuje, musí být věcný. V projevu redaktora nesmí převážít emoce...“ (Česká televize 2003: 35–36). Bylo zjištěno, že ze strany moderátorů a zpravodajů výjimečně k projevům emocí docházelo, ve většině případů v jejich projevech však nepřevažovaly a nejednalo se tedy o prohřešek proti Kodexu ČT. Výjimečně došlo k situacím, kdy na moderátorovi či zpravodajovi bylo znát, že v něm emoce pracují, ale ve všech případech byla vidět snaha o jejich potlačení.

Nyní uvedu příklady nejsilnějších projevů emocí, které jsou důkazem mých tvrzení. V relaci 2. března zpravodaj Michal Kubal v živých vstupech po celém dni komunikace s uprchlíky na hraničním přechodu těžko hledal slova a použil několik emotivní výrazy. V relaci 4. března se moderátorovi Martinu Řezníčkovi při popisování fotografie otce nad mrtvým synem roztrásl hlas a z jeho projevu byly jednoznačně cítit emoce smutku a soucitu. V relaci 5. března měl podobný problém moderátor Jakub Železný, když popisoval fotografii zraněného malého dítěte, které nakonec nepřežilo. Na moment mu došla slova a poté u následující fotografie na začátku zrychlil řeč, aby se znovu „rozmluvil“. V relaci 12. března se po reportáži, kde hovořila brečící obyvatelka Mariupolu o dvou mrtvých dětech, rozbředla moderátorka Jana Peroutková. Za několik vteřin ale již byla schopna pokračovat v práci. V relaci 22. března zpravodaj Michal Kubal pronesl při svém vystoupení před krematoriem slova srovnávající kódování válečných obětí s jejich kódováním v jiném konfliktu z historie: „Jiná invaze, jiná válka, ale stejný kód“ (Kubal 2022a). Zároveň tato slova pronesl pro něho netradičně ponurým tónem hlasu.

3.1.4.3. Prezentace zdrojů

Dle článku 5.9 Kodexu ČT: „Česká televize smí odvíšlat zprávu ověřenou alespoň ze dvou důvěryhodných a na sobě vzájemně nezávislých zdrojů, pouze v případě informací, které oficiálně zpřístupnily veřejné úřady a instituce, postačí jeden oficiální zdroj, není-li z okolností zřejmé, že jde o nepravdivé nebo nepřesné údaje. Pokud je v naléhavých případech pro nemožnost ověřit informaci u druhého zdroje a s ohledem na váhu veřejného zájmu, k němuž se zpráva vztahuje, výjimečně nezbytné odvíšlat informaci pocházející pouze z jednoho zdroje, musí na to být divák upozorněn“ (Česká televize 2003: 15). Zde je výzkum velmi ovlivněn faktem, že ČT měla na Ukrajině obrovské vlastní pokrytí a velké množství obrazových materiálů i informací bylo získáno redakční prací a tudíž zdroj nebylo třeba uvádět. Cílem tohoto aspektu bude určit alespoň orientační míru důvěryhodnosti.

Ve většině příspěvků bylo zaznamenáno alespoň jedno uvedení zdroje informace či obrazového materiálu. U obrazových materiálů, které zřetelně

nevycházely z redakční práce, se několikrát stalo, že zdroj nebyl uveden. Zpravidla ale zdroj uveden byl a já mohu na základě svého výzkumu konstatovat, že mezi ty úplně nejčastěji uváděné se řadí sociální síť Twitter (dnešní platforma X), ze kterého pocházelo v průměru téměř 7 obrazových materiálů na denní relaci. Dále byla velmi hojně uváděna chatovací služba Telegram, zpravodajské agentury (zejména Reuters), média (nejčastěji BBC a Nexta) a další sociální síť (např. Instagram).

Co se týče parafrázování a citování zdrojů informací ze strany moderátorů a zpravodajů, ve většině příspěvků se tento aspekt alespoň jednou objevil a zejména v živých vstupech byl zpravodaji využíván velmi často. V případě, kdy se jednalo o informace pocházející z jedné či druhé strany konfliktu, velmi často se jednalo o formulaci typu: „Kyjev tvrdí“, „Moskva tvrdí“ či „podle Kyjeva“, „podle Moskvy“; „podle ukrajinských představitelů“, „podle ruských představitelů“. Pokud to odpovídalo povaze informace a bylo to možné, byla vidět snaha poskytnout postoj obou stran. Mnohdy byly informace jedné ze stran ověřovány, např. porovnáváním s informacemi ze zpravodajských agentur, médií apod. Pokud informaci jedné ze stran nešlo ověřit, pak na to diváci byli upozorněni. Ve většině relací tak bylo možno slyšet formulaci typu: „podle Kyjeva...“, „podle Moskvy...“ doplněnou komentářem „údaje ale nelze nezávisle ověřit“.

Celkově je ČT přístup k práci se zdroji až na výjimky a několik složitě ověřitelných situací dostačující. O její důvěryhodnosti a relevanci svědčí nejen časté a kvalitní uvádění důvěryhodných zdrojů, ale také vysoká míra vlastního pokrytí nejen na Ukrajině, ale i na hraničních přechodech, státech postižených migrační krizí či státech, kde docházelo k důležitým politickým jednáním.

3.1.4.4. Stranictví

Poslední analyzovaný aspekt – absenci stranictví – definuje článek 5.14 Kodexu ČT následovně: „Redaktoři České televize si musí při vystupování ve zpravodajských a aktuálněpublicistických pořadech počínat tak, aby divák nemohl rozpoznat, jaký mají na věc, o níž informují, názor.“ (Česká televize 2003: 16). Na základě mého výzkumu mohu říci, že většina příspěvků se nesla v naprosto neutrálním duchu. Byly ale zaznamenány případy, kdy příspěvky inklinovaly k podpoře Ukrajiny a nebo vyzněly negativně z pohledu Ruska a to buď v důsledku projevů moderátora či zpravodaje, nebo svým celkovým obsahem. Níže uvedu nejprve nejjasnější typové příklady, kdy byla upřednostňována Ukrajina.

Ačkoliv se o to nezasazují sami moderátoři a zpravodajové, souhrnně celá zpravodajská relace 24. února vyzněla mírně proukrajinsky. Velmi pravděpodobně je to způsobené tím, že se jednalo o den, kdy Rusko napadlo Ukrajinu, a proto příspěvky měly patriotistický nádech vzhledem k tomu, že je zřejmé, kdo je ve válce agresor a kdo je oběť. V relaci 25. února moderátor Michal Kubal označil

ukrajinské vojáky ze Zmijího ostrova za „hrdiny“ (Kubal 2022b), což je proukrajinsky laděné tvrzení. V relaci dne 2. března úvod jednoho z živých vstupů v té době už zpravodaje v terénu Michala Kubala zněl následovně: „Ano, dobrý večer. Dobrý večer z jednoho z epicenter této tragédie, jednoho z epicenter, kde se ruská invaze na Ukrajinu proměňuje v tisíce tváří především žen a dětí, kde dostává tisíce tváří, žen a dětí“ (Kubal 2022d). Tento příspěvek byl celý veden poměrně emotivně a proukrajinsky. Opakovaly se výrazy jako „tragédie“ či „katastrofa“, které jsou příznačné pro ukrajinský pohled, nikoliv však pro ten ruský. Moderátorka Jana Peroutková v relaci 10. března uvedla: „Už 2 týdny se pozornost světa upírá k bojující Ukrajině“ (Peroutková 2022a). Moderátorka nereflektovala konflikt jako celek, nýbrž reflektovala pouze Ukrajinu. V relaci 25. března tatáž moderátorka uvedla: „Místní tady proti okupantům statečně protestují v ulicích...“ (Peroutková 2022b). Slovo „statečně“ zde dává této větě proukrajinský nádech.

Nyní uvedu příklady nejjasnějších typových situací, kdy bylo znevýhodněno Rusko. Zpravodaj David Miřejovský ve svém živém vstupu 5. března pronesl: „... pokud se něco Vladimíru Putinovi v posledních dnech skutečně podařilo, tak je to spojit Západ proti sobě“ (Miřejovský 2022). Toto tvrzení je zřetelně pejorativní vůči prezidentu Putinovi. Moderátor Jakub Železný v relaci 9. března prohlásil: „... Vladimír Putin pak na té další zdi ve stejném městě nemohl dostat podobu nikoho jiného než nemilosrdného zloducha Voldemorta“ (Železný 2022b). Zde byla moderátorem zvolena zbytečně agresivní rétorika vůči ruskému prezidentovi. V relaci 25. března zpravodaj Michal Kubal poměrně pejorativně formuloval větu: „Konečně to vypadá, že už i ruskému vedení došlo to, co se zdálo být jasné prakticky celému světu“ (Kubal 2022c). V reportáži reportéra Vlastimila Weinerja z 22. března padla věta: „Kdyby na Charkov nepadaly rakety, ordinovala by tam dnes oční lékařka Natalia ve své ambulanci“ (Weiner 2022). V tomto případě autor sarkasticky poukazoval na vinu Ruska.

Příklady jednání, kdy moderátor dává najevo svůj názor na dané téma, se objevují zejména v projevech Jakuba Železného, který opakovaně vyjadřoval své protiruské postoje. V případě takového jednání se jedná o porušování článku 5.14 Kodexu ČT. Železný například méně či více nápadně naznačuje nesouhlas s názvem „speciální vojenská operace“, který Ruská federace užívala až do března 2024 jako jediné správné označení pro konflikt na Ukrajině (Stein – ČTK 2024). Konkrétní příklad pak můžeme najít v relaci ze 4. března. Moderátor Jakub Železný zde uvedl, že v Rusku hrozí za nazývání konfliktu válkou vězení a během pokračování svého projevu zcela evidentně naschvál a důrazně verbálně i nonverbálně zvýraznil výraz „válce“ (Železný 2022a).

Celkově lze říci, že toto jsou vůči povinnostem moderátorů a zpravodajů prohřešky poměrně vážného charakteru. V uvedených příkladech moderátoři

a zpravodajové, ať už vědomě či podvědomě, stranili zřetelně Ukrajině. Pokud budeme hledat polehčující okolnosti, můžeme říci, že vzhledem k celkovému počtu příspěvků se jedná skutečně o zlomek obsahu. Mělo by ale platit, že by se do budoucna měli pokusit pracovat na tom, aby se počet takových situací snižoval. Závěrem k tomuto aspektu ale musím podotknout, že se ze strany ČT nejedná o cílené, dlouhodobé a systematické utlačování jedné ze stran konfliktu, nýbrž o individuální chyby jednotlivců.

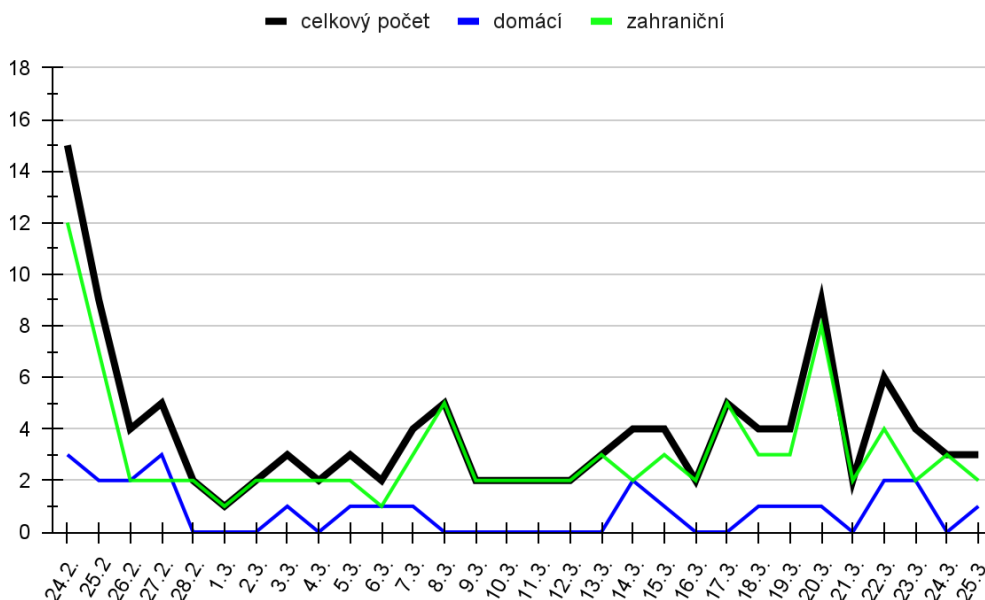
3.2.Druhé sledované období (24. 2. 2023 – 25. 3. 2023)

Ve druhém sledovaném období jsem analyzoval 30 zpravodajských relací pořadu Události. Za toto období bylo zaznamenáno celkem 118 příspěvků s tematikou války na Ukrajině.

3.2.1. Celková struktura příspěvků

Jak můžeme vidět v Grafu 3, suverénně nejvyšší počet příspěvků byl zaznamenán v prvním sledovaném dni. Důvodem je fakt, že ČT připravila speciální zpravodajství k výročí jednoho roku od invaze ruských vojsk na Ukrajinu. Po úvodním dni počet příspěvků s tematikou konfliktu na Ukrajině strmě klesal, až se dostal na obvyklou hodnotu 2 – 4 příspěvky denně. Z ní několikrát vybočil a to v závislosti na důležitých událostech. Nejvyšší odchylka 20. března se týká návštěvy čínského prezidenta v Moskvě. Geografická struktura příspěvků je ve sledovaném období následující: 22 % příspěvků je domácích a 78 % příspěvků se týká zahraničních záležitostí. V Grafu 3 můžeme vidět, že jediným dnem, kdy byl počet domácích příspěvků vyšší než počet příspěvků zahraničních, je 27. února. Naopak mnohokrát domácí příspěvky úplně absentovaly. V úvodních headlinech se objevila tematika konfliktu na Ukrajině ve 25 případech, což se v průměru rovná zaokrouhleně 0,83 headlineů ze 3 celkem na jednu relaci.

V souhrnu můžeme říci, že v tomto období již konflikt na Ukrajině nebyl pro ČT prioritou. Příspěvky k tomuto tématu však byly součástí všech denních relací pořadu Události, což svědčí o tom, že se stále jednalo o důležité téma s ohledem na dopady na život obyvatel ČR.

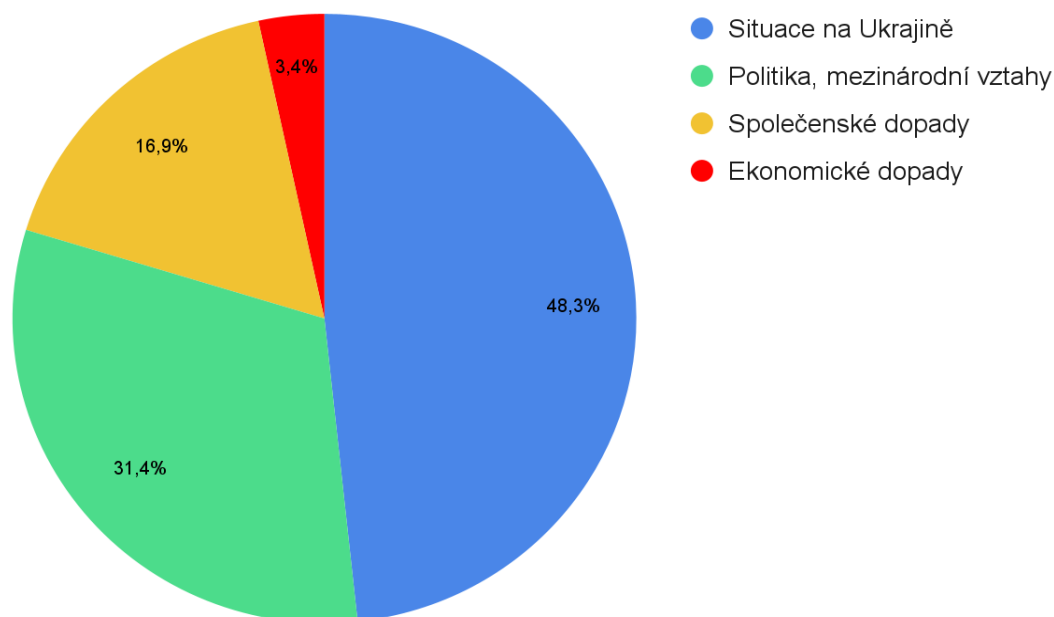

Graf 3 – Vývoj počtu příspěvků v čase

Dále jsem analyzoval tematickou strukturu příspěvků o konfliktu, přičemž jsem opět využil čtyři shodné tematické kategorie jako v prvním období. Jak je vidět z Grafu 4, největší zastoupení, atakující polovinu všech sledovaných příspěvků, měla v tomto období kategorie Situace na Ukrajině. Typickými tématy v tomto období byla zpravodajství z míst bojů na Ukrajině a situace tamních obyvatel. Suverénně druhý nejvíce zastoupený okruh Politika, mezinárodní vztahy a mezinárodní bezpečnost těsně překročil hranici blížící se třetině všech sledovaných příspěvků, avšak plně jí nedosahuje. Mezi nejčastěji skloňovaná témata zde musím zařadit zatykač na ruského prezidenta Vladimira Putina a diplomatická jednání (např. Vladimir Putin s čínským prezidentem Si Ťin-pchingem či ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskyj s japonským premiérem Fumiem Kišidou). Téměř 17 % příspěvků spadalo do tematického okruhu Společenské dopady a humanitární pomoc, kam jsem řadil témata spojená s uprchlíky či dopady na život běžných obyvatel mimo Ukrajinu (primárně v ČR). S pouhými necelými 3,5 % příspěvků dostal nejméně prostoru okruh Ekonomické dopady, kterým ČT neposkytla téměř žádné místo.

Pokud se na základě výše uvedených statistik vrátíme k článku 19.4 Kodexu ČT, můžeme konstatovat, že také v tomto období byla splněna povinnost věnovat dostatečnou pozornost humanitárním dopadům konfliktu. V návaznosti na článek 5.4 Kodexu ČT můžeme konstatovat, že ČT v tomto období vyhodnotila zprávy o situaci na Ukrajině jako nejdůležitější s ohledem na život obyvatel v ČR, a to pravděpodobně kvůli tomu, že uprchlická vlna směřující do ČR již byla v této době – cca rok od začátku konfliktu – poměrně stabilizována, podobně jako situace

uprchlíků v ČR. U těchto zpráv tedy nebyl očekáván zásadní vývoj na rozdíl od vývoje samotného konfliktu.

Graf 2 – Podíl tematických okruhů z celkového počtu příspěvků

3.2.2. Vizuální obsah příspěvků

Nyní se v analýze zaměřím na strukturu jednotlivých příspěvků, nejprve rozeberu vizuální aspekty. Stejně jako u prvního sledovaného období zde odkáži na článek 5.12 Kodexu ČT, který zdůrazňuje důležitost role obrazových materiálů ve zpravodajství (Česká televize 2003: 16).

3.2.2.1. Ilustrativní záběry

Ilustrativními záběry byla opatřena naprostá většina příspěvků. ČT se ve druhém sledovaném období zaměřila zejména na příspěvky přímo z Ukrajiny, kde její zpravodajové mapovali vývoj bojů, postupy vojsk a život obyčejných obyvatel. Z toho také pramení dominantní témata ilustrativních záběrů. Mezi ty patří následky bombardování, vojenská technika a vojáci. Dále se méně často objevuje samotné bombardování či záběry na válečné oběti a raněné. Jako nejmotivnější příspěvek bych označil převzaté video, kde ruští okupanti popravují ukrajinského vojáka. ČT v tomto případě z etických důvodů v souladu s hlavní pointou článků 17.3, 17.4 a 17.6 Kodexu ČT vhodně ukončila obrazový záznam dříve, než padly první výstřely, a ponechala běžet pouze zvukový záznam. ČT kromě této výjimky v tomto období příliš nevyužívala drastické záběry, záběry zachycující následky násilí však ano.

V ilustrativních záběrech vystupovali také mnozí političtí představitelé a například porovnání prostoru dvojice prezidentů bojujících zemí vyznělo

v drobnou převahu Volodymyra Zelenského. Ruská strana si tento deficit ale vynahrádila v zobrazování dalších jejích představitelů, kteří se objevovali častěji než ukrajinští. Konkrétně v tomto období byla velmi akcentována osoba Jevgenije Prigožina, vůdce Wagnerovy žoldnéřské skupiny. Dále se v příspěvcích vyskytovali čeští, evropští a američtí političtí představitelé, přičemž nikdo výrazně nepřevyšoval výskytem ostatní. Zaměříme-li se pouze na české politiky, zjistíme, že opoziční politici dostávali oproti těm vládním pouze minimální prostor.

3.2.2.2. Archivní záběry

Archivních záběrů nebylo využito mnoho, konkrétně se jednalo o pouhé jednotky případů. Ty se věnovaly spíše politickým a společenským tématům. Prezentovaly například historii jednání ruského prezidenta Vladimira Putina s čínským protějškem Si Ťin-pchingem či otevření Českého domu v Bratislavě v roce 2019. ČT archivní záběry využívala vhodně v souladu s článkem 17.13 Kodexu ČT tak, že podpořily kvalitu předávaných informací. Například velmi vhodné bylo jejich využití v případě nastínění historie výše zmíněného jednání prezidentů.

3.2.2.3. Fotografie

Fotografie v průměru byly zařazeny do vysílání zhruba čtyřikrát za denní relaci. Přinášely zhruba ve vyváženém poměru informace pouze s informační hodnotou a informace s přidanou emotivní hodnotou. Mezi nejčastěji zobrazovaná témata patřila vojenská technika, následky bombardování, vojáci a političtí představitelé. Menší prostor pak dostali uprchlíci, obyvatelé ukrajinských měst či screenshoty ze sociálních sítí. Za nejemotivnější snímky bych označil snímky ze soukromého archivu ukrajinského válečného veterána nedlouho po výbuchu, který mu způsobil rozsáhlá zranění, a následně jeho snímky o několik měsíců později, kde je vidět, jak má celé tělo velmi zjizvené. V tomto období nebyly využívány drastické snímky a ani mnoho snímků, o kterých by se dalo uvažovat, že by mohly být v rozporu s články 17.3, 17.4 a 17.6 Kodexu ČT.

Mezi politiky dominoval ruský prezident Vladimir Putin, zejména díky jednání s čínským prezidentem a kvůli mezinárodnímu zatykači na svou osobu, což obojí byla často rezonující témata. ČT celkově s využíváním fotografií v tomto období nakládala vyváženě a věcně tím ilustrovala slova svých moderátorů a zpravodajů.

3.2.2.4. Titulky

Titulky obsahovala naprostá většina příspěvků. Patrně vzhledem k relativně nízkému počtu příspěvků nebylo v tomto aspektu nalezeno mnoho nedostatků. Konkrétně ale byly nalezeny v příspěvku „Kreml přednesl jednu z podmínek pro zahájení mírových jednání“ ze 14. března, kde titulky zcela chybí (alespoň úvodní

titulek s tématem by byl vhodný). V příspěvku „Video z úterního incidentu nad Černým mořem“ ze 16. března titulky opět zcela chybí, ačkoliv by byl vhodný alespoň titulek s názvem příspěvku. Byla také objevena jedna obsahová chyba – u hovořící dámy v příspěvku „Křest ukrajinské dívky Miry“ z 18. března bylo uvedeno jen jméno, nikoliv také její společenská či pracovní pozice, jak je to obvyklé. Jeden příspěvek také vybočuje svým názvem „Vysoká cena za kritiku války na Ukrajině“ (ze 25. března), když se kromě role informační do titulku vkrádá také role emotivní. Naopak je nutno ČT pochválit za vynikající funkci titulků při překladu vyjádření a rozhovorů v cizích jazycích.

3.2.2.5. Ostatní vizuální aspekty

Následující vizuální aspekty jsou vzhledem k nízkému celkovému počtu příspěvků zastoupeny velice málo, proto se jim budu věnovat jen velmi stručně. Orientační mapy byly ve sledovaném období zastoupeny celkově pouze čtyřikrát. Jejich témata byly boje o Bachmut, Ruskem okupovaná území, místo kolize nad Černým mořem a hranice Ukrajiny s Běloruskem. Poměrně málo byly využívány také infoboxy, které se objevily pouze v sedmi případech. Ty se věnovaly ekonomickým tématům a válečným uprchlíkům. Oba tyto aspekty, když už byly využity, divákovi posloužily k lepší orientaci v tématu.

3.2.3. Promluvy vystupujících osob

V následující části se od obrazových aspektů přesunu k promluvám osob vystupujících v příspěvcích. Nejprve se zaměřím na vyjádření na tiskových konferencích či jednáních, následně na rozhovory a nakonec na živé vstupy zpravodajů ČT.

3.2.3.1. Vyjádření na tiskových konferencích či jednáních

V průměru se tato vyjádření vyskytovala téměř třikrát za denní relaci. Absolutně drtivá většina byla zařazena do kategorie pouze s informační hodnotou. Do kategorie s přidanou emoční hodnotou byly zařazeny pouze jednotky vyjádření a to konkrétně zejména vyjádření ukrajinského prezidenta Zelenského. Prezident Zelenskyj dostal prostor více než dvojnásobný oproti svému protějšku Putinovi. Naopak další ruští představitelé dostali zhruba dvojnásobný prostor oproti svým ukrajinským protějškům. Není tedy potřeba argumentovat principem odstupňované rovnosti, jelikož zhruba stejný prostor dostaly v součtu obě dvě strany. Co se týče ruské strany, tento počet velice ovlivnila návštěva čínského prezidenta a mediální aktivita Jevgenije Prigožina. Z dalších politických zástupců se hojně objevovali například český prezident Petr Pavel, zejména kvůli svým zahraničním návštěvám, a také premiér Petr Fiala.

3.2.3.2. Rozhovory

Rozhovorů bylo v průměru zaznamenáno více než 5 na jednu denní relaci. Zhruba polovina rozhovorů obsahuje pouze informační hodnotu, zatímco druhá polovina obsahuje k informační hodnotě i přidanou hodnotu emotivní. To je dáno strukturou respondentů, kdy mezi ty nejčastější řadíme vojáky, uprchlíky či obyvatele ukrajinských měst a také politiky. Pokud bychom porovnali prostor ukrajinských a ruských představitelů, výrazně více ho dostávali ukrajínští představitelé. Důvodem mohlo být, že získat rozhovor s ruským představitelem bylo zřejmě výrazně obtížnější vzhledem k již vzpomínaným faktům, tedy že ČR je umístěna na seznamu nepřátelských zemí Ruska a také kvůli minimální komunikaci ruských představitelů s médii (ČTK 2022; Kuliš 2022). Navíc mnohdy by rozhovory s ruskými představiteli nebyly vzhledem k tématu relevantní, protože ukrajínští komunální politici hovořili o válečné situaci v jejich městě či regionu.

V menší míře byly zaznamenány rozhovory s odborníky, dobrovolníky či s osobami na vysokých apolitických pozicích, kteří přinášeli do vysílání interní a odborné pohledy na dané téma. ČT se také podařilo zhruba rok po rozsáhlém rozhovoru s ukrajinským prezidentem natočit exkluzivní rozhovor s ukrajinskou první dámou Olenou Zelenskou. Cílem bylo zřejmě přiblížit divákům ČT mimo jiné složitost osobní situace nejvyšších představitelů Ukrajiny během tohoto konfliktu.

3.2.3.3. Živé vstupy

Posledním sledovaným aspektem jsou živé vstupy. Těch bylo v rámci sledovaného období celkem odvysíláno 55. V den ročního výročí počátku ruské invaze 24. března byl zaznamenán jednoznačně nejvyšší počet živých vstupů (16). Ve dvou dnech (21. března a 22. března) naopak živé vstupy úplně absentovaly. Celkem 47 živých vstupů bylo vedeno z Ukrajiny, 3 z Belgie, 2 z Ruska a po 1 z Polska, USA a Česka. Suverénně nejvíce živých vstupů bylo odvysíláno z Kyjeva (28), dále pak z Dnipra (6) a ze Lvova (4). Ostatní lokace měly maximální zastoupení 3.

Země	Počet	Místo (počet)
Ukrajina	47	Kyjev (28), Dnipro (6), Lvov (4), Záporoží (3), Družkivka (2), Poltava (1), Rivne (1), Hajsyn (1), Novojavorivsk (1)
Belgie	3	Brusel (3)
Rusko	2	Moskva (2)
Polsko	1	Varšava (1)
USA	1	Washington D.C. (1)
Česko	1	Praha (1)

Tabulka 3 – Destinace živých vstupů

Nejčastěji byl vidět Michal Kubal, který obsáhl během tří únorových dnů všech svých 20 živých vstupů, v rámci kterých střídal moderování a reportování (zejména 24. února při speciální relaci k výročí napadení Ukrajiny). Dále pak Barbora Maxová měla na kontě 11 živých vstupů, Jan Šilhan 9 a Andreas Papadopoulos 8. Ostatní zpravodajové neměli na kontě více než 3 živé vstupy. Tematika živých vstupů se věnovala zejména bojům o ukrajinská území a jejich následkům pro civilní obyvatelstvo.

Autor	Počet	Místo (počet)
Michal Kubal	20	Kyjev (20)
Barbora Maxová	11	Kyjev (3), Záporoží (3), Lvov (2), Rivne (1), Hajsyn (1), Novojavorivsk (1)
Jan Šilhan	9	Kyjev (5), Družkivka (2), Lvov (1), Poltava (1)
Andreas Papadopoulos	8	Dnipro (6), Lvov (1), Varšava (1)
Petr Obrovský	3	Brusel (3)
Karel Rožánek	2	Moskva (2)
Bohumil Vostal	1	Washington D.C. (1)
Tadeáš Hlavinka	1	Praha (1)

Tabulka 4 – Autoři živých vstupů

Jako jediný potenciálně nebezpečný moment pro štáb ČT jsem z vysílání vyzoroval reportáž Barbory Maxové ze 14. března, kdy jela natáčet spolu s ukrajinskou jednotkou do relativně nebezpečné lokace nedaleko válečné fronty.

Udělal ale v souladu s článkem 19.6 Kodexu ČT vše pro to, aby co nejvíce snížila šanci na ohrožení vlastního života, tzn. měla helmu, neprůstřelnou vestu a byla označena jako novinář.

3.2.4. Práce moderátorů a zpravodajů

Moderátoři a zpravodajové jsou povinni se řídit určitými pravidly a hodnotami shrnutými v kapitole Zpravodajství. V této části obdobně jako v prvním období rozeberu práci moderátorů ve studiu a zpravodajů v terénu.

3.2.4.1. Hodnotící soudy

Jak již bylo uvedeno výše, článek 5.7 Kodexu ČT definuje hodnotící soudy a specifikuje, kdy nesmí být užívány. Během výzkumu bylo zaznamenáno několik jednotek případů, kdy došlo k užití hodnotícího soudu moderátorem nebo zpravodajem. Nyní uvedu příklady takového jednání. V prvním případě zpravodajka Barbora Šámalová použila ve své reportáži z 8. března zobecnování: „...skoro každý tady umí pár slov rusky“ (Šámalová 2023), které může zkreslit jen stěží ověřitelnou realitu. Ve stejné reportáži ještě uvedla: „výhody jsou na straně Číny“ (Šámalová 2023), tyto výhody ale ani nekonkretizovala, ani neoznačila zdroj této informace, tudíž se na základě povahy tohoto tvrzení můžeme domnívat, že se jedná o její osobní názor. Zpravodaj David Miřejovský ve své reportáži z 11. března uvedl: „Kyjev naznačuje, že chystá velkou protiofenzivu. Zatím ji ale nespustil...“ (Miřejovský 2023). K tomuto tvrzení má jistě zpravodaj zřejmé indicie, ale dle zvolené formulace se domnívám, že se nejedná o podloženou informaci, nýbrž spíše spekulaci. V relaci 19. března zpravodaj Jan Šilhan ve svém živém vstupu nejprve upozornil na to, že západní média spekulují o pravosti záběrů oficiálních ruských zdrojů, a poté uvedl potenciální důvody, proč by záběry nemusely být pravdivé (Šilhan 2023c). Ty jsou ale založeny na domněnkách a vzhledem k situaci v Rusku reálně prakticky nelze ověřit jejich relevanci. Tudíž pokud by nebyly pravdivé, tak zpravodaj ovlivňuje divákův pohled na věc nepodloženými informacemi. Moderátor Jakub Železný 20. března ve své moderaci uvedl: „...Rusko Čínu potřebuje...“ (Železný 2023b). To je nepodložená informace, která se sice zřejmě zakládá na pravdě, nedá se ale ověřit jako fakt. Jan Šilhan 24. března ve svém živém vstupu nabídl divákovi možnosti, proč intenzita bojů v určitých oblastech ustává (Šilhan 2023a). Působí to ale jako spekulace, které lze sotva pokládat za fakta. Zpravodaj zřejmě vychází ze své osobní zkušenosti z přítomnosti na Ukrajině. Zpravodaj Petr Obrovský ve svém živém vstupu 17. března spekuloval: „Je tedy možné, že další zatykače budou následovat“ (Obrovský 2023).

Souhrnně se dá říci, že takovýchto prohrěšků se ve sledovaném období neudálo mnoho a ani v jednom případě se velmi pravděpodobně nejednalo o záměr divákovi upravit prezentování reality. Ve většině případů tedy nešlo o závažná pochybení ve vztahu ke Kodexu ČT. K jejich odstranění by vedlo jejich oddělení od ostatních faktických informací, v některých případech volba vhodnějších formulací či úplné zdržení se daného výroku.

3.2.4.2. Projevy emocí

Ve sledovaném období nebylo objeveno ani zanedbatelné množství případů, kdy došlo k porušení článku 19.3 Kodexu ČT, který se tomuto tématu věnuje. Jinými slovy v žádném příspěvku nepřevážily emoce moderátora nebo zpravodaje, zároveň ale nebyly emoční projevy prakticky vůbec k vidění. Vyskytovalo se pouze výjimečně kladení většího důrazu při užívání určitých slovních spojení, jako například když v relaci 24. března moderátor Michal Kubal mluvil o počtu mrtvých civilistů a tónem hlasu zdůraznil „...skutečná bilance bude mnohonásobně horší“ (Kubal 2023). Zcela výjimečně pak byla na zpravodajích v terénu vidět únava či negativní energie (toto lze složitě rozpoznat), kdy například tyto emoce vyzařovala Barbora Maxová v jednom z živých vstupů následujícím ve dni po silném nočním bombardování. Tyto ani podobné případy však nelze kvalifikovat jako prohrěšek vůči etickým standardům specifikovaným v Kodexu ČT.

3.2.4.3. Prezentace zdrojů

Bylo zjištěno, že většina příspěvků obsahovala alespoň jedno odprezentování zdroje buď obrazových materiálů, nebo zdroje prezentovaných informací. V případě obrazových materiálů byla velká část pořízena jednoznačně redakční prací ČT, zejména na Ukrajině. V případě, kdy se jednalo o převzaté záběry, byl u valné většiny uveden zdroj obrazového materiálu, přičemž těmi nejčastějšími byly sociální sítě (konkrétně zejména Twitter) či chatovací služba Telegram. Dále byl poměrně častým zdrojem obrazových materiálů Nadační fond Phoenix. Zejména k reportážím týkajících se lidských osudů pak byly užity obrazové materiály z jejich soukromých archivů.

Z hlediska prezentovaných informací byly často využívány parafráze zástupců aktérů stran konfliktu, kdy byly častěji prezentovány jako zdroje informací ukrajinské zdroje. Jednalo se také o širší škálu parafrázování ukrajinských zdrojů (např. často užíváno označení „Kyjev“, „Zelenskyj“, „ministr obrany“, „vojenské velení“, „armáda“, „generální štáb“, „regionální vojenská správa“) nežli zdrojů ruských (např. „Putin“, „Peskov“, „Prigožin“ a nejčastěji bylo užíváno označení „Kreml“ či „Moskva“). Důvodem tohoto jevu se zdá být zejména frekvence vypouštění informací na veřejnost (ta byla na ukrajinské straně

poměrně vysoká), případně relevance vyjádření jednotlivých stran. V důležitých otázkách, na které bylo možno sehnat vyjádření obou stran, bylo takové vyjádření uvedeno. Dalšími poměrně často parafrázovanými zdroji byli další političtí představitelé, jako Josep Borrell (vysoký představitel Evropské unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku) či Jens Stoltenberg (generální tajemník NATO). Dále ČT užívala parafráze zpravodajských agentur, typicky Reuters. Celkově v tomto aspektu nebyla shledána závažná pochybení a dá se konstatovat, že v tomto období byla ČT na základě práce se zdroji shledána relevantní a důvěryhodnou.

3.2.4.4. Stranictví

V následující části textu se budu věnovat případům, kdy příspěvky byly laděny ve prospěch či v neprospěch jedné ze stran konfliktu. Naprostá většina příspěvků však byla vedena v neutrálním duchu. I přesto byly nalezeny jednotky případů, kdy bylo zjištěno zpravidla buď mírně pozitivní stranění Ukrajině či negativní Rusku. Byla nalezena také jedna anomálie, kdy se jednalo o zjevnou snahu ukázat divákům na Ruské federaci alespoň nějaký pozitivní aspekt (z pohledu západního světa). Jednalo se o reportáž týkající se Rusů, kteří se distancovali od ruského prezidenta a jeho agrese vůči Ukrajině. Ta je sice pouze obrazem objektivního faktu, že i takoví lidé existují, na druhou stranu ruští představitelé toto negují. Proto bych ji i v kontextu množství negativně vyznívajících příspěvků zařadil mezi lehce pozitivně laděné. Tímto ale výčet končí a uvedu několik příkladů, kdy byl naopak příspěvek laděn zřetelně protirusky.

V relaci 20. března moderátor Jakub Železný poměrně negativním způsobem uvedl Vladimira Putina jako toho, kdo začal válku, a toho, na koho byl vydán mezinárodní zatykač (Železný 2023a) – jedná se sice o fakta, nicméně v tomto případě nebylo úplně nutné je zmiňovat. Následující den moderátorka Jana Peroutková Putina uvedla takto: „Prezident země, který napadením sousedního státu válku rozpoutal...“ (Peroutková 2023) – opět není nutné to takto rozvíjet, ale celkově z Železného projevu je cítit, že Putina vyloženě nemá rád a snaží se takto nenápadně proti němu vymezovat. V reportáži „Výbuchy na okupovaném Krymu“ z relace 21. března bylo zpravodajem Janem Šilhanem k rozhovoru uvedeno následující tvrzení: „...slova muže, který opustil vlastní národ a přidal se k sousednímu“ (Šilhan 2023b). Zde se jednalo o Rusa, který bojoval na straně Ukrajiny. Potenciální nedostatek spatřuji ve faktu, že nebyl poskytnut prostor nikomu z Ukrajinců bojujících za Rusko. Tím se v divákovi vytváří narativ, že Rusové „přebíhají“ na druhou stranu, zatímco o stejném kroku Ukrajinců není řeč, ačkoliv se dá důvodně předpokládat, že k tomu také dochází. Samozřejmě je však dlužno podotknout, že zaprvé to nemuselo být proveditelné či k tomu nemuselo dojít z jiných praktických důvodů. V podobném duchu byla vedena i jedna z dalších reportáží, která referovala o kapitulujících ruských vojácích,

zatímco o stejném faktu na druhé straně není uvedeno nic. I v tomto případě to může evokovat, že se tyto věci dějí jen jednostranně. V relaci ze 24. března pak v části reportáže ze Summitu EU týkající se únosů dětí byl dán prostor pouze Petru Fialovi, který velmi ostře kritizoval Rusko, což silně ovlivnilo vyznění celé reportáže proti Ruské federaci.

V další části uvedu příspěvky, které jsem označil jako pozitivně vyznívající pro Ukrajinu. Všechny tyto příspěvky mají jednoho společného jmenovatele – jejich obsah působí na diváka patriotisticky či soucitně, a tudíž se ve valné většině případů nejedná o provinění, kdy by bylo ovlivněno celkové vyznění příspěvku moderátorem či zpravodajem. Nyní uvedu několik příkladů. Jako jeden příklad za všechny poslouží celá část relace ze 24. února věnovaná konfliktu na Ukrajině. Celkově se v ní kromě rekapitulací bojů hojně objevovaly jejich následky pro civilisty, proto její vyznění muselo vzbuzovat v divácích emoce soucitu či patriotismu. 8. března byla odvysílána emotivní reportáž o mladém válečném veteránovi, která v divácích musela vzbudit lítost a úvahy o tom, proč se tyto věci dějí právě Ukrajincům. Podobným způsobem působí i některé další reportáže o příbězích Ukrajinců zasažených válkou. Podobné emoce vzbuzuje v divákovi také několik reportáží, ve kterých byly použity velmi emotivní záběry s následky bombardování, včetně mrtvých těl (která byla v části případů z etických důvodů rozmazána). Jako poslední příklad uvedu větu z již zmíněné reportáže Jana Šilhana o Rusovi, který bojuje za Ukrajinu, z 21. března: „Teď podle svých slov bojuje pro dobro obou“ (Šilhan 2023b). Tato věta vytváří narativ, že správné je bojovat za Ukrajinu, aby došlo ke znovunastolení dobra.

Výjimečně se dá hodnotové zabarvení příspěvků přenést i na další aktéry mezinárodního systému, kdy například Čína je ve dvou případech vykreslována jako stát v područí Ruska. Ze států poskytujících pomoc válečným uprchlíků je pak jednoznačně nejpozitivněji prezentováno Česko, které se z celkového obsahu reportáží zdá být suverénně největším ukrajinským „pomocníkem“.

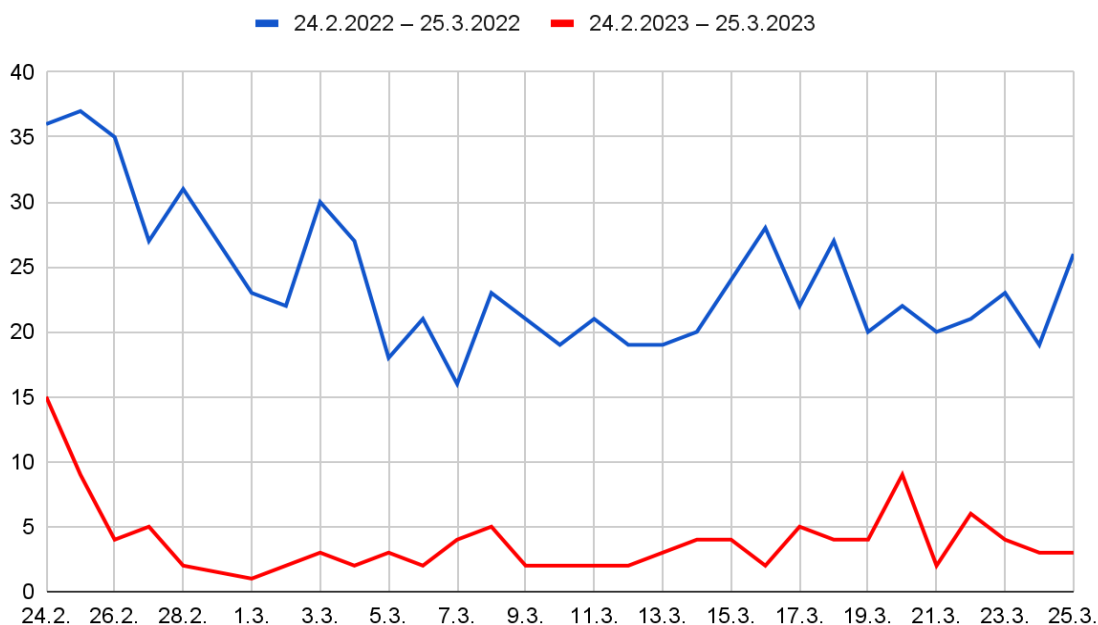
V souhrnu se dá říci, že většina příspěvků, která nebyla plně neutrální, byla hodnotově zabarvená k jedné ze stran zejména kvůli použitým obrazovým materiálům či obsahové struktuře reportáží. To se ve většině případů nedá považovat za závažnou chybu, protože když médium chce referovat o válce realisticky, takové obrazové materiály je do vysílání potřeba uvést. Co se týče obsahu, občas v příspěvcích chyběl druhý pohled na věc, u negativně vyznívajících příspěvků vůči Rusku výjimečně vyznění ovlivnili moderátoři či zpravodajové. Nejednalo se však o časté chyby, které by Rusko trvale poškozovaly. U zmíněných reportáží o české pomoci by bylo dobré ukázat častěji také pomoc ostatních evropských států.

3.3. Komparace obou sledovaných období

Výzkumem bylo zjištěno, že co se týče celkové struktury příspěvků, zejména jejich celkového počtu, sledovaná období byla extrémně rozdílná. Za stejně dlouhý sledovaný časový úsek (30 dnů) byl v prvním období zjištěn celkový počet příspěvků věnující se konfliktu na Ukrajině 717, zatímco ve druhém sledovaném období se jednalo o pouhých 118 příspěvků. Komparace tedy v tomto případě naráží na limity spojené s faktem, že vzorek ve druhém období oproti prvnímu nemusí být dostatečně reprezentativní.

3.3.1. Celková struktura příspěvků

Při komparaci celkové struktury příspěvků s tematikou ukrajinsko-ruského konfliktu nejprve upozorním na data uvedená v Grafu 5. Zde je vidět, že v prvním sledovaném období byl pro Českou televizi v pořadu Události konflikt na Ukrajině jednoznačně hlavním klíčovým tématem, na rozdíl od druhého sledovaného období, kdy se hlavním tématem konflikt stal pouze v den výročí napadení Ukrajiny, ale v dalších dnech byl pouze jedním z řady témat. Po celé porovnávané období byl rozdíl v počtu příspěvků velmi vysoký. Nejvyšší rozdíl můžeme sledovat 26. února – 31 příspěvků. Nejnižší rozdíl byl zjištěn 7. března – 12 příspěvků. S odvoláním na článek 5.4 Kodexu ČT můžeme v kontextu těchto dat říci, že v mezidobí mezi sledovanými obdobími ztratil konflikt na Ukrajině dle vyhodnocení ČT na významu vzhledem k dopadům na obyvatele ČR.

Graf 3 – Komparace vývoje počtu příspěvků v čase

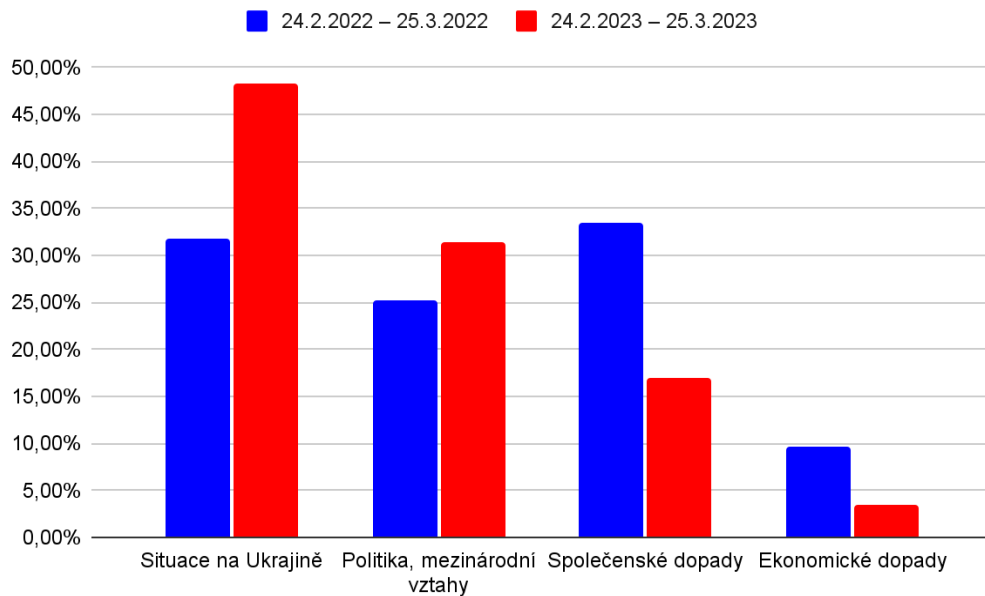
Jak můžeme vidět v Tabulce 5, v prvním sledovaném období bylo vysíláno o 11 % více domácích příspěvků než v období druhém. To souvisí s tím, že

v prvním období ČT věnovala výrazný prostor situaci uprchlíků v ČR, zatímco ve druhém období se zaměřovala zejména na situaci na Ukrajině (jak bude vidět v dalším odstavci).

	1. období	2. období
Podíl domácích příspěvků	33,2 %	22 %
Podíl zahraničních příspěvků	66,8 %	78%
Průměrný počet úvodních headlinů na 1 relaci (ze 3)	2,7	0,83

Tabulka 5 – Komparace geografické struktury příspěvků a úvodních headlinů.

Na Grafu 6 můžeme vidět komparaci procentuálních podílů jednotlivých tematických okruhů ve sledovaných obdobích. V prvním období byla témata příspěvků nejčastěji zaměřena na Společenské dopady a Situaci na Ukrajině, zatímco ve druhém období bylo jednoznačně nejčastěji zastoupené téma Situace na Ukrajině, následováno tematickým okruhem Politika, mezinárodní vztahy a mezinárodní bezpečnost. Jak také můžeme vidět v Grafu 6, největší změna nastala u tematického okruhu Situace na Ukrajině, který měl ve druhém období zastoupení o 16,6 % vyšší než v prvním období. Nejmenší změna nastala u témat Politika, mezinárodní vztahy a mezinárodní bezpečnost a Ekonomické dopady, které shodně zaznamenaly změnu o 6,2 %. To je dáno tím, že během prvního sledovaného období těsně po počátku konfliktu byla migrační vlna velmi silná a bylo potřeba o ní informovat, protože měla výrazný vliv na obyvatele ČR. Ve druhém období pak migrační situace již byla poměrně ustálená, a proto se ČT zaměřila zejména na situaci na Ukrajině, která byla velmi důležitá také pro první období, protože vývoj tamního konfliktu byl hybnou silou pro všechna ostatní témata. V obou obdobích pak byla zhruba stejně důležitá politická témata, která se týkala sankcí vůči Rusku, vyjednávání o reakcích nebo míru či reakcí české vlády na uprchlickou krizi nebo na dodávky zbraní. V obou sledovaných obdobích byly jednoznačně nejméně často vysílány příspěvky věnující se ekonomickým dopadům konfliktu.

Graf 4 – Komparace podílů tematických okruhů z celkového počtu příspěvků ve sledovaných obdobích

3.3.2. Vizuální obsah příspěvků

Na úvod této části komparace je nutno poznamenat, že vzhledem k výrazně odlišné celkové struktuře příspěvků s tematikou konfliktu na Ukrajině v obou sledovaných obdobích (viz výše), není snadné tyto období vzájemně komparovat.

ČT v obou sledovaných obdobích byla aktivní přímo na Ukrajině, přičemž v prvním období výrazně více než v období druhém, a to zejména vzhledem k tomu, co již bylo zmíněno výše – konflikt byl hlavním tématem prvního období. V obou obdobích byla většina příspěvků opatřena ilustrativními záběry a jen minimální výskyt byl zaznamenán u záběrů archivních. Fotografie byly velmi využívány zejména v prvním sledovaném období, kdy je ČT zařazovala nejen do jednotlivých příspěvků, ale také do grafiky oddělující tematické okruhy příspěvků. Ve druhém období nebyla jejich přítomnost v příspěvcích tak častá a vzhledem k nízkému počtu příspěvků již nebyla využívána zmíněná grafika. V prvním období též byly častěji zařazeny orientační mapy, infoboxy a ČT se zde na rozdíl od druhého období také pokusila využít animace v 3D prostředí. V obou obdobích byly vhodně a velmi hojně využívány obsahové, identifikační a překladové titulky, u kterých je vhodné ocenit zejména ty překladové.

Mezi hlavní témata vizuálních aspektů v obou obdobích patřily reálné obrazy války, tedy například následky bombardování, vojenská technika či vojáci. V prvním období bylo více zobrazováno samotné bombardování, dále také mrtví a ranění. Ve druhém období pak bylo zobrazováno výrazně méně šokujících či drastických vizuálních aspektů. Celkově v obou obdobích bylo užito poměrně velké množství vizuálních aspektů, které v divákovi vyvolávaly emoce. Jak již

částečně vyplývá z procentuálního zastoupení jednotlivých tematických okruhů (viz výše), ve druhém období ČT oproti vizuálním aspektům z Ukrajiny upozaďovala příběhy uprchlíků, které však hrály poměrně výraznou roli v prvním období. Vizuální aspekty pouze s informativní hodnotou v obou obdobích zobrazovaly zejména politické představitele, politická jednání apod.

3.3.3. Promluvy vystupujících osob

Když se přesuneme k promluvám aktérů, je nutno poznamenat, že v obou obdobích byly jednoznačně více zastoupeny rozhovory nežli vyjádření na tiskových konferencích či jednáních. Emotivněji na diváka působily taktéž rozhovory než vyjádření na tiskových konferencích či jednáních, jelikož v rozhovorech kromě politických představitelů a dalších osob různých společenských funkcí patřili mezi respondenty také váleční uprchlíci či obyvatelé ukrajinských měst, kteří mnohdy hovořili o svých příbězích. Vyjádření se v naprosté většině případů týkala politických představitelů, a proto zde v obou obdobích hovoříme o výrazné převaze příspěvků pouze s informativní hodnotou.

Vezmeme-li v potaz obě strany konfliktu, v obou obdobích dostával větší prostor k vyjádření ukrajinský prezident Zelenskyj nežli ruský prezident Putin, přičemž v prvním období tento rozdíl byl zřetelně markantnější než v případě období druhého. To bylo způsobeno tím, že zejména v prvním období se Zelenskyj vyjadřoval velmi často a ČT jeho vyjádření přebírala. Udělala s ním také rozsáhlý rozhovor, jehož části poté odvysílala ve zpravodajských relacích. V prvním období naopak dostávali výrazně více prostoru pro vyjádření ostatní ruští představitelé před těmi ukrajinskými. Ve druhém období již byl tento poměr téměř vyrovnán, avšak více příležitostí dostali opět ostatní ruští představitelé. Tato data výrazně souvisí s tím, že v případě Ukrajiny byl hlavním představitelem, který se vyjadřoval do médií, prezident Zelenskyj. Naopak v případě Ruska prezentace do médií byla rozprostřena mezi více čelních představitelů.

Co se týče české politické scény, zde v obou obdobích jednoznačně dominovaly promluvy prezidenta Pavla a hlavních vládních představitelů, na rozdíl od velmi nízkého počtu promluv opozičních politiků. Jak již bylo popsáno v analýze jednotlivých období, jejich vyjádření by mnohdy nebyla k tématu relevantní, a proto dostávali prostor pouze u témat, kde bylo vhodné umožnit vyjádření jak vládě, tak opozici.

Posledním aspektem, týkajícím se promluv osob vystupujících v příspěvcích, jsou živé vstupy. Ty byly výrazně častěji zařazeny do denních relací v prvním období. To souvisí s již několikrát zmíněným faktem, že pro ČT v té době byl konflikt klíčovým tématem, a to včetně situace na hraničních přechodech, uprchlické situace v Česku a také nejdůležitějších politických jednání. Ve druhém období pak byly téměř všechny živé vstupy vedeny z Ukrajiny. Naopak témata

spojená se situací na hraničních přechodech, válečnými uprchlíky v Česku či politickými jednáními ztratila pro ČT prioritu. V obou obdobích byl nejvyužívanějším zpravodajem v terénu Michal Kubal, který byl do Kyjeva vyslán vždy jen na určitou dobu a působil zde jako „zvláštní zpravodaj“, který živých vstupů zvládl za jednu denní relaci zpravidla několik a většinou během nich také moderoval.

3.3.4 Práce moderátorů a zpravodajů

V otázce užívání hodnotících soudů ze strany moderátorů ve studiu a zpravodajů v terénu byl v obou obdobích zjištěn podobný jev – moderátoři a zpravodajové výjimečně uvedli informaci, kterou jsem klasifikoval jako jejich hodnotící soud, nicméně drtivá většina takových prohrěšků nebyla zásadního charakteru, jelikož zásadně neovlivnily celkové vyznění informace či příspěvku.

V prvním období bylo zaznamenáno více momentů, kdy moderátoři či zpravodajové projeví emoce. Vzhledem k vysokému počtu příspěvků v tomto období a s přihlédnutím k emočnímu vypětí, kterému byli vystaveni, se dá toto množství označit za odpustitelné. Nejednalo se totiž o emoční projevy nepochopitelné či vyloženě nevhodné, ba naopak vycházely povětšinou z lidské přirozenosti. Ve druhém období emoční projevy byly omezeny na naprosté minimum, a to jak vzhledem k výrazně nižšímu počtu příspěvků, tak vzhledem k faktu, že během jednoho roku, kdy prakticky denně informovali o konfliktu, si už museli vybudovat určité odosobnění od prezentovaných zpráv.

ČT z obou období vyšla na základě analýzy užívání zdrojů k vizuálním materiálům i k prezentovaným informacím jako důvěryhodná a relevantní, jelikož nebyly shledány závažné nedostatky. V obou obdobích byla podobná struktura typických zdrojů. Těmi byly obvykle: přímo jedna ze stran konfliktu, zpravodajské agentury, další média, sociální sítě (zejména Twitter) atd...

Zřejmě nejvážnějších provinění ze všech sledovaných aspektů se moderátoři a zpravodajové dopouštěli v porušování nestranného přístupu v prvním sledovaném období. Poměrně výjimečně docházelo k výraznějším projevům sympatií k Ukrajině či naopak nesympatií k Rusku. Z lidského pohledu je to sice částečně pochopitelné, i přesto by se ale určitě mělo pracovat na odstranění tohoto jevu, protože se jedná o základní povinnost moderátora nebo zpravodaje. Dá se říci, že to se poměrně podařilo, protože rozdílem mezi prvním a druhým sledovaným obdobím je míra stranění v představených příkladech, kdy ve druhém období sice byly taktéž zaznamenány občasné případy tohoto jevu, ale většinou se nejednalo o závažné provinění proti principu absence stranění.

3.4. Shrnutí

V analytické části práce jsem došel k následujícím závěrům:

3.4.1. První sledované období

V prvním sledovaném období bylo zjištěno, že příspěvky s tematikou války na Ukrajině byly stěžejním tématem pořadu Události, o čemž svědčí mimo jiné jejich velmi častá přítomnost v úvodních headlinech. Tematika příspěvků byla zaměřena všeobecně, přičemž některá témata byla preferována více. Nejvíce prostoru dostaly společenské dopady konfliktu, často spojené s migrační krizí, a vývoj konfliktu samotného. Tomu odpovídá také geografické zaměření příspěvků, kdy zhruba třetina jich byla domácích a dvě třetiny zahraničních. Celkově lze říci, že byla splněna náležitá pestrost a vyváženost tematické struktury.

V rámci analýzy kritéria informativnosti bylo zjištěno, že ČT vhodně a téměř vždy doplňovala mluvený projev svých moderátorů a zpravodajů prostřednictvím ilustrativních záběrů (velmi často pořízených vlastní redakční prací) a v hojném počtu taktéž fotografiemi. V drtivé většině příspěvků se objevily identifikační a obsahové titulky, pokud bylo potřeba, pak také překladové titulky. Spíše výjimečně a pro ozvláštňení ČT využívala také archivní záběry, orientační mapy, infoboxy či 3D prostředí. Mezi hlavní témata vizuálních aspektů patřily reálné obrazy války, tedy například následky bombardování, vojenská technika a vojáci, dále byli méně často pro dokreslení situace zobrazováni také mrtví a ranění.

Co se týče promluv jednotlivých aktérů, byla sledována vyjádření na tiskových konferencích či jednáních, rozhovory a živé vstupy zpravodajů ČT. Kromě suverénně nejčastěji vystupujících mluvčích, kterými byli političtí představitelé, byli dalšími mluvčími často váleční uprchlíci, obyvatelé ukrajinských měst či osoby různých společenských funkcí, často zaměřených na humanitární pomoc apod. Ozvláštňením standardního předávání informací byly živé vstupy z terénu, kterých za 30 sledovaných dnů bylo zjištěno 170. To vše přispívalo k informativnosti, jelikož se tímto způsobem informace divákovi mnohem snadněji dostanou do podvědomí a zároveň jsou pro něj přitažlivější.

V souhrnu mnohdy docházelo ze strany ČT k užití vizuálních aspektů působících na emoce diváka, podobně tomu bylo také u rozhovorů. Je ale důležité, že emotivně laděné příspěvky byly zhruba vyvážené s příspěvky bez emotivní hodnoty, a tudíž se zpravodajská relace Události nestala pouhým „emočním útokem“ na diváka, nýbrž byla relací s vysokou informativní hodnotou.

V další části jsem pak sledoval několik aspektů monitorujících práci moderátorů a zpravodajů. V prvním aspektu zaměřeném na absenci jejich

hodnotících soudů bylo zaznamenáno malé množství pochybení, jednalo se o individuální, povětšinou neopakované chyby, které navíc většinou nebyly nikterak zásadní pro divákovo eventuální zkreslení reality. V dalším sledovaném aspektu zaměřeném na projevy emocí bylo několik takových projevů zjištěno. Vzhledem k okolnostem se však jednalo o ojedinělé projevy emocí a toto množství je možno považovat za určitou přirozenou odchylku od dokonalosti. Třetí aspekt – uvádění zdrojů informací – prokázal, že došlo k několika zjevným pochybením, kdy nebyl uveden zdroj obrazového materiálu. Ve valné většině však zdroje byly uváděny kvalitně a často bylo užíváno přímo parafrází konkrétních osob. Tyto tři aspekty dohromady měly za cíl určit relevanci a důvěryhodnost pořadu. Všechny výsledky napovídaly, že ačkoliv je potřeba pracovat na zmíněných nedostatcích, Události v kontextu války na Ukrajině v tomto období byly relevantní a důvěryhodné.

Posledním sledovaným aspektem byla absence straniectví. Ačkoliv bylo zjištěno, že naprostá většina příspěvků se nesla v neutrálním duchu, byly v malé míře nalezeny také prohřešky poměrně vážného charakteru, kdy v uvedených příkladech moderátoři a zpravodajové vědomě či podvědomě stranili Ukrajině. Mělo by platit, že by se do budoucna měli pokusit pracovat na tom, aby se počet takových situací snižoval až na úplné minimum. Dle mého názoru se nejednalo o cílené, dlouhodobé ani systematické utlačování jedné ze stran, nýbrž o individuální chyby jednotlivců pramenící z lidské přirozenosti. Tudíž celkově považují kritérium zkoumající vyváženost a neutrální prezentaci za naplněné s určitými výhradami.

V souhrnu mohu na základě analýzy kritérií vytvořených v konceptualizační části práce konstatovat, že v období mezi 24. únorem 2022 a 25. březnem 2022 nebyly nalezeny problémy, které by zjevně poukázovaly na porušování objektivitu, nestrannosti a vyváženosti ČT.

3.4.2. Druhé sledované období

Ve druhém sledovaném období bylo zjištěno, že příspěvky s tematikou konfliktu na Ukrajině se staly jedním z řadových témat pořadu Události. Byly ale zastoupeny ve všech denních relacích. Tematika příspěvků zahrnovala široké spektrum témat, přičemž suverénně nejvíce byla prezentována současná situace na Ukrajině. Tomu odpovídalo také geografické zaměření příspěvků, kdy pouze zhruba jedna pětina z celkového počtu byla příspěvků domácích. Celkově mohu konstatovat, že byla splněna náležitá pestrost a vyváženost tematické struktury.

V rámci kritéria informativnosti bylo zjištěno, že ČT jako hlavní obrazový materiál využívala ilustrativní záběry, které přispívaly k pravdivosti sdělení. Dále využívala fotografie a ve výrazně menší míře doplňující či ozvláštňující obrazové materiály – archivní záběry, orientační mapy a infoboxy. Naprostá většina

příspěvků byla opatřena obsahovými a identifikačními titulky, v případě potřeby pak byly vhodně využity překladové titulky. Mezi hlavní témata vizuálních aspektů patřily záběry ze zničených ukrajinských měst následkem bombardování, pak také vojenská technika, vojáci a méně často političtí představitelé. Výjimečně byla vidět také těla mrtvých nebo raněných. V rámci promluv jednotlivých aktérů se nejčastěji objevovali političtí představitelé, dále pak vojáci, uprchlíci či obyvatelé ukrajinských měst. Výrazným aspektem byly také živé vstupy, které divákům pravidelně přinášely aktuální informace zejména z Ukrajiny. Těch bylo za 30 dnů zaznamenáno 55, což jsou v průměru téměř 2 živé vstupy na denní relaci. Těmito aspekty ČT přispívala k informativnosti, jelikož prezentovala informace rozmanitě a pro diváka lépe „stravitelně“.

Zřetelná část vizuálních aspektů také působila na emoce diváka. Podobně tomu bylo taktéž v případě rozhovorů s aktéry, čímž na něho působily více, než kdyby se jednalo o strohé prezentování faktů. Tyto emotivně působící aspekty však nepřevyšovaly čistě informativní aspekty. Proto můžeme v souhrnu na základě všech informací hovořit o vyváženosti příspěvků a zároveň o jejich vysoké informativnosti.

V další části jsem analyzoval aspekty monitorující práci moderátorů a zpravodajů v terénu. V rámci prvního aspektu, který se věnoval absenci jejich hodnotících soudů, bylo zjištěno, že se vyskytlo malé množství příspěvků, kde se hodnotící soudy objevily. Ve vztahu k výkladu příslušných článků Kodexu ČT se jednalo o pochybení, zásadně však neovlivnily prezentaci reality, tudíž se nejednalo o závažné prohřešky. V rámci druhého aspektu, zaměřeného na projevy emocí, nebyly shledány žádné přestupky proti Kodexu ČT. Ani třetí aspekt, který sledoval prezentaci zdrojů informací a obrazových materiálů, na základě analýzy neodhalil závažná provinění proti etickým standardům. Na základě těchto tří aspektů bylo ověřeno, že ČT v tomto sledovaném období byla velmi důvěryhodnou a relevantní.

Poslední sledovaný aspekt – absence stranění – měl za cíl určit, zda docházelo k naplňování či porušování kritéria vyvážené prezentace. V souhrnu můžeme konstatovat, že většina příspěvků byla vedena v naprosto neutrálním duchu. V případě, kdy došlo k mírnému odchýlení, se tak mnohdy dělo kvůli celkovému vyznění příspěvku vzhledem k použitým obrazovým materiálům či celkové struktuře příspěvku. Jen výjimečně na tom měli znatelný podíl přímo moderátoři či zpravodajové svou rétorikou. Z těchto důvodů se proto nejednalo o závažná porušení etických standardů, a tudíž také kritérium zkoumající vyváženost a neutrální prezentaci bylo naplněno.

Celkově mohu na základě definovaných kritérií a výše zmíněného shrnutí konstatovat, že ČT v období od 24. února 2023 do 25. března 2023 přistupovala

v příspěvcích s tematikou konfliktu na Ukrajině v pořadu Události objektivně, nestranně a vyváženě.

3.4.3. Komparace obou období

V rámci komparace obou sledovaných období bylo zjištěno, že pro ČT byl v prvním období konflikt na Ukrajině stěžejním tématem na rozdíl od období druhého, kdy byl pouze řadovým tématem, avšak zastoupeným v každé denní relaci. Změnila se také hlavní tematika příspěvků, kdy v prvním období nejvíce prostoru dostávaly společenské dopady, migrační situace apod. a ve druhém období byla stěžejní situace na Ukrajině, která v prvním období byla až druhým nejčastěji prezentovaným tematickým okruhem. V obou obdobích bylo naplněno kritérium informační pestrosti a vyváženosti. Kritérium informativnosti pak bylo splněno v obou obdobích využíváním mnohých vizuálních aspektů, mnohdy působících na emoce diváka. Podobně tomu bylo i u promluv jednotlivých aktérů.

V rámci aspektů analyzujících práci moderátorů a zpravodajů jsem došel k závěru, že v obou obdobích ČT poskytovala důvěryhodné a relevantní informace, a to i přes určité výhrady a pochybení méně závažného charakteru. Zároveň ČT přistupovala k tématu konfliktu na Ukrajině v souladu se standardy kritéria vyváženosti a neutrální prezentace. A to i přesto, že u posledního jmenovaného kritéria v prvním sledovaném období byly zaznamenány největší prohřešky vůči etickým standardům, nejednalo se však o pravidelné či systematické poškozování jedné ze stran konfliktu, ale zejména o výjimečné pochybení jednotlivců. Pozitivem je, že ve druhém sledovaném období již tato situace byla výrazně lepší.

Celkově mohu konstatovat, že v žádném ze sledovaných období nebyly objeveny prohřešky, které by poukazovaly na porušování objektivity, nestrannosti nebo vyváženosti ČT.

4. Závěr

Tato bakalářská práce se věnovala zpravodajskému pořadu veřejnoprávní České televize Události v kontextu války na Ukrajině. Hlavním cílem bylo zjistit, zda Česká televize v pořadu ve sledovaných časových obdobích zachovávala objektivitu, nestrannost a vyváženost. Vedlejším cílem práce bylo zjistit, jestli se proměnil přístup České televize k tvorbě zpravodajství v kontextu války na samém počátku a s ročním odstupem.

K tomu, abych došel k těmto cílům, jsem nejprve v rámci Konceptualizace definoval pojmy důležité pro tuto práci – veřejnoprávní média, zpravodajství, objektivita, nestrannost a vyváženost. V případě pojmů klíčových pro tuto práci – objektivita, nestrannosti a vyváženosti – se ukázalo, že odborná veřejnost nemá jednotné definice, ba naopak se definice mnohdy velmi různí. S tím také souvisí samotná analýza, na jejíž metodologii také nepanuje všeobecná shoda. Rozhodl jsem se tedy v metodologii této práce na základě konceptualizace vytvořit vlastní kritéria analýzy s inspirací jak mezi teoretiky, tak v dostupných analýzách. Nejvíce jsem se inspiroval v modelu švédského politologa Jorgena Westerstahla, jehož model objektivity je i v dnešní době velmi relevantní.

Vytvořená kritéria jsem následně v analytické části práce aplikoval na sesbíraná data z výzkumného vzorku dvou sledovaných období (24. 2. 2022 – 25. 3. 2022 a 24. 2. 2023 – 25. 3. 2023) a následně tato dvě období komparoval. Výsledkem analýzy hlavního cíle mé práce bylo zjištění, že Česká televize v žádném ze sledovaných období neporušovala zásady objektivity, nestrannosti a vyváženosti. Přesto je ale nutné podotknout, že zejména v prvním sledovaném období byla nalezena určitá provinění proti těmto zásadám. Například se jednalo o aspekt stranění moderátorů a zpravodajů, kde výjimečně docházelo k těmto projevům. Nejednalo se však o systematické stranění, nýbrž se jednalo o výjimečné pochybení jednotlivců, navíc mnohdy zjevně neúmyslné. Ve druhém sledovaném období bylo pozitivním zjištěním, že prohrěšků vůči zásadám objektivity, nestrannosti a vyváženosti značně ubylo a navíc se tentokrát v drtivé většině případů jednalo o jednoznačně neúmyslné jednání. To prakticky potvrzuje můj první předpoklad uvedený v metodologii – prezentace konfliktu ze strany ČT byla v prvním období ovlivněna společenským šokem z jeho počátku.

V rámci vedlejšího cíle práce jsem komparoval strukturu pořadu ve sledovaných obdobích. Na úvod komparace jsem narazil na překvapující zjištění. Sice se potvrdil můj druhý předpoklad uvedený v metodologii, tedy že ČT přestala ve druhém období poskytovat konfliktu tak velký prostor jako v prvním období, výrazně mě však překvapilo, že se celkový počet příspěvků týkajících se konfliktu vyšplhal v prvním období až na více než šestinásobek oproti období druhému. Dalším značným rozdílem byla například tematická struktura příspěvků,

kdy v prvním období byl nejčastěji prezentovaným tematickým okruhem okruh Společenské dopady a humanitární pomoc. Ten zahrnoval například příspěvky s tematikou migrační situace nebo společenskými dopady na evropské země (zejména ČR). Příspěvky tematického okruhu Situace na Ukrajině týkající se samotného vývoje konfliktu byly zastoupeny až jako druhé nejčastější. Naopak ve druhém sledovaném období se toto výrazně proměnilo, když příspěvky tematického okruhu Společenské dopady a humanitární pomoc byly výrazně upozaděny a suverénně nejvíce příspěvků se týkalo tematického okruhu Situace na Ukrajině. Tato základní zjištěná data ilustrují jen malou část zjištěných změn popsaných v analytické části a dokazují, že skutečně došlo k poměrně zásadním strukturálním změnám mezi prvním a druhým sledovaným obdobím ve velké části sledovaných aspektů.

Co se týče výhledu do budoucna, zdá se, že bude velmi záviset na vývoji konfliktu na Ukrajině. Pokud se konflikt bude i nadále ubírat podobným směrem jako dosud, neočekávám ve vysílání ČT velké změny oproti druhému sledovanému období. Naopak pokud by se konflikt rozšířil nebo se nějakým obdobně razantním způsobem proměnil, domnívám se, že by následně sledovaná data mohla začít připomínat spíše první sledované období.

Seznam použité literatury a pramenů

Asociace televizních organizací (2023). *Etický kodex redaktorů zpravodajských, politicko-publicistických a ostatních publicistických pořadů* (<https://www.ato.cz/pravni-agenda/>, 28. 2. 2024).

Augustová, M. (2022). Prezident Biden o Ukrajině. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 2. 3. 2022, č. 0:18–0:21.

BBC (nedatováno a). *Balance and bias in the media* (<https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/z3dc3j6/revision/2>, 7. 3. 2024).

BBC (nedatováno b). *Section 4: Impartiality - Guidelines* (<https://www.bbc.com/editorialguidelines/guidelines/impartiality/guidelines>, 5. 3. 2024).

Bednář, V. (2011). *Mediální komunikace pro management* (Praha: Grada Publishing).

Boudana, S. (2016). Impartiality is not fair: Toward an alternative approach to the evaluation of content bias in news stories. *Journalism* 17(5), s. 600-618.

Clapperton, G. (2016). What is journalistic balance? *LinkedIn*. 5. 8. 2016 (<https://www.linkedin.com/pulse/what-journalistic-balance-guy-clapperton-fpsa/>, 5. 3. 2024).

Cox, D. (2007). Impartiality imperilled. *Prospect*, 29. 9. 2007 (<https://www.prospectmagazine.co.uk/essays/51982/impartiality-imperilled>, 4. 3. 2024).

Česká televize (2003). *Kodex České televize* (<https://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex-ct/pdf/kodex-ct.pdf>, 1. 3. 2024).

Česká televize (nedatováno). *Události* (<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/>, 15. 4. 2024).

ČTK (2022). *Rusko aktualizovalo seznam "nepřátel". USA a Česko doplnila celá EU či Ukrajina* (https://www.denik.cz/ze_sveta/ruska-seznam-nepreatelskych-zemi.html, 12. 4. 2024).

Dafonte-Gómez, A. (2018). Audience as Medium: Motivations and Emotions in News Sharing. *International Journal of Communication* 2018 (12), s. 2133–2152.

Dragoun, R. (2022). Rusko páchá válečné zločiny, dostat Putina před soud je ale nereálné, říká právník. *Aktuálně.cz*. 4. 3. 2022 (<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/valecne-zlociny-na-ukrajine-rozhovor/r~06af3d169b0411ec8b18ac1f6b220ee8/>, 24. 3. 2024).

Halada, J. – Osvaldová, B. eds. (2017). *Slovník žurnalistiky* (Praha: Karolinum).

Harcup, T. (2009). *Journalism: Principles and Practice, Second Edition* (London: SAGE Publications).

Hendy, D. (2013). *Public Service Broadcasting* (New York: Palgrave Macmillan).

Horrocks, P. (2006). The future of news? *BBC News*. 30. 11. 2006 (https://www.bbc.co.uk/blogs/theeditors/2006/11/the_future_of_news.html, 5. 3. 2024).

Jelínková, K. (2022). Jednání vlády s hejtmany. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 13. 3. 2022, č. 0:39–0:42.

Jonáš, M. (2022). Zdražují komodity včetně plynu. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 24. 2. 2022, č. 1:45–1:48.

Kubal, M. (2023). Boje na Ukrajině. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 24. 3. 2023, č. 0:16–0:18.

Kubal, M. (2022a). Diplomatická jednání o ukončení bojů. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 22. 3. 2022, č. 2:19–2:24.

Kubal, M. (2022b). Padlí obránci Zmijího ostrova. *Události* [televizní pořad]. ČT1,

25. 2. 2022, č. 0:02–0:05.

Kubal, M. (2022c). Průběh bojů na Ukrajině. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 25. 3. 2022, č. 0:48–0:53.

Kubal, M. (2022d). Situace na hranicích. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 2. 3. 2022, č. 0:07–0:11.

Kuliš, J. (2022). Rusko: přístup k médiím a cenzura informací jsou na nejhorší úrovni od dob SSSR. *Deník Referendum*. 24. 3. 2022 (<https://denikreferendum.cz/clanek/33817-rusko-pristup-kmediim-acenzura-informaci-jsou-nanejhorsi-urovni-oddob-sssr>, 12. 4. 2024).

Macek, P. (2021). *Teorie a praxe médií* (Hradec Králové: Gaudeamus).

McQuail, D. (2010). *McQuail's Mass Communication Theory (6th ed.)* (London: SAGE Publications).

MediaGuru (2020). *K měření vyváženosti médií chybí jasné definice* (<https://www.mediaguru.cz/clanky/2020/04/k-mereni-vyvazivosti-medii-chybi-jasne-definice/>, 6. 3. 2024).

Miller, L. (2021). Redefining “balance” in journalism. *Grace Miller Telling stories*. 11. 6. 2021 (<https://sites.psu.edu/lizabegracemiller/2021/06/11/redefining-balance-in-journalism/>, 6. 3. 2024).

Miřejovský, D. (2022). NATO posiluje východní křídlo. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 5. 3. 2022, č. 1:29–1:35.

Miřejovský, D. (2023). Ostřelování ukrajinských měst. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 11. 3. 2023, č. 1:59–2:03.

Moravec, V. (2023/2024). *Přednáška hostujícího profesora* [přednáška] 26. 4. 2024 (Plzeň: Fakulta filozofická ZČU v Plzni).

Nečas, V. (2022). Objektivita a vyváženost. In: Křeček, J. a kol., *Vyváženost ve vysílání* (Praha: Grada Publishing), s. 17–30.

Obrovský, P. (2023). Reakce Kremlu na zatykač. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 17. 3. 2023, č. 0:37–0:41.

Osvaldová, B. – Halada, J. a kol. (2007). *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace* (Praha: Libri).

Papadopulos, A. (2022). Putin obhajuje útok na Ukrajinu. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 24. 2. 2022, č. 0:22–0:28.

Peroutková, J. (2023). Čínský prezident v Moskvě. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 21. 3. 2023, č. 0:06–0:10.

Peroutková, J. (2022a). Headlines. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 10. 3. 2022, č. 0:43–0:46.

Peroutková, J. (2022b). Okupovaný Cherson. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 25. 3. 2022, č. 0:04–0:08.

Pfaußer, L. (2011). Westerståhlův model objektivity. *Metodický portál RVP.CZ*. 13. 9. 2011 (<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/GVN/13277/WESTERST%C3%85HLUV-MODEL-OBJEKTIVITY.html>, 2. 3. 2024).

Reporters Without Borders (nedatováno). *APPENDIX I: Protection of journalists in war zones* (<https://safety.rsf.org/appendix-i-protection-of-journalists-in-war-zones/>, 24. 3. 2024).

Rosůlek, P. (2021). P. Rosůlek: SPD v Událostech ČT – diskriminace nebo „diskriminace?“ *Aktuálně.cz*. 1. 4. 2021 (<https://blog.aktualne.cz/blogy/pohled-zblizka.php?itemid=39452>, 15. 3. 2024).

ORF (2005). Programmrichtlinien (<https://der.orf.at/unternehmen/leitbild-werte/programmrichtlinien/orf-programmrichtlinien102.pdf>, 16. 3. 2024).

Schudson, M. (2001). The objectivity norm in American journalism. *Journalism* 2 (2), s. 149–170.

Stein, D. – ČTK (2024). Už je to válka, ne jen speciální operace, ohlásil Kreml. Z eskalace viní Západ. *iDNES.cz*. 22. 3. 2024 (https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/rusko-valka-ukrajina-invaze-nato-pomoc-zapad.A240322_113403_zahranicni_dtt, 28. 3. 2024).

Šámalová, B. (2023). Čína pomáhá Rusku obcházet sankce. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 8. 3. 2023, č. 0:19–0:23.

Šilhan, J. (2023a). Další ruské útoky na civilní cíle. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 24. 3. 2023, č. 1:13–1:46.

Šilhan, J. (2023b). Japonský premiér na Ukrajině. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 21. 3. 2023, č. 2:55–3:00.

Šilhan, J. (2023c). Vladimir Putin v Mariupolu. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 19. 3. 2023, č. 0:17–1:14.

Šmíd, M. (2011). Vysílání veřejné služby v zemích Evropské unie, jeho organizace a fungování. *Parlamentní institut*. 31. 3. 2011 (<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=70698>, 27. 2. 2024).

Trampota, T. – Vojtěchovská, M. (2010). *Metody výzkumu médií* (Praha: Portál).

Trampota, T. (2006). *Zpravodajství* (Praha: Portál).

Urban, L. – Dubský, J. – Murdza, K. (2011). *Masová komunikace a veřejné mínění* (Praha: Grada Publishing).

Weiner, V. (2022). Zdravotníci z Ukrajiny v ČR. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 22. 3. 2022, č. 0:22–0:27.

Westerstahl, J. (1983). Objective news reporting: General premises. *Communication research* 10 (3), s. 403–424.

Zákon č. 483/1991 Sb., *Zákon České národní rady o České televizi*, ve znění od 1. 10. 2023.

Zákon č. 132/2010 Sb., *Zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o změně některých zákonů*, ve znění od 15. 9. 2022.

Zákon č. 231/2001 Sb., *Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů*, ve znění od 1. 1. 2024.

Zákon č. 40/1995 Sb., *Zákon o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů*, ve znění od 1. 1. 2024.

Zákon č. 348/2005 Sb., *Zákon o rozhlasových a televizních poplatcích a o změně některých zákonů*, ve znění od 1. 2. 2022.

Žák, V. (2011). *Drahá televize Nova*. *Transparency International*. 23. 4. 2011 (<https://www.transparency.cz/draha-televize-nova/>, 27. 2. 2024).

Železný, J. (2023a). *Čínský prezident v Moskvě*. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 20. 3. 2023, č. 0:01–0:17.

Železný, J. (2023b). *Návštěva Si v Moskvě*. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 20. 3. 2023, č. 0:01–0:02.

Železný, J. (2022a). *Rusko umlčuje média*. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 4. 3. 2022, č. 0:16–0:22.

Železný, J. (2022b). *Válka na Ukrajině objektivem fotografů*. *Události* [televizní pořad]. ČT1, 9. 3. 2022, č. 0:39–0:48.

Cizojazyčné resumé

This bachelor's thesis analysed the objectivity, impartiality and balance of Česká televize news program "Události" during two specific periods of the Ukraine war, from February 24 to March 25 in both 2022 and 2023. The primary objective was to assess whether Czech Television upheld journalistic standards of objectivity, impartiality and balance in these periods, with a secondary objective to evaluate any changes in news production approaches from the beginning of the war to a year later.

To meet these objectives, key concepts like public-service media, news, objectivity, impartiality and balance were defined, acknowledging that these concepts lack uniform definitions among experts, which affects methodological consensus. In the methodology of this work therefore I decided to create my own criteria for analysis, drawing inspiration from theorists and available analyses. I was mostly inspired by the model of Swedish political scientist Jorgen Westerstahl, whose model of objectivity is still very relevant today.

The analysis revealed that Česká televize consistently maintained objectivity, impartiality and balance, although minor misconducts were identified in the first period, likely due to the initial societal shock of the war. In the second period these misconducts were less frequent and mostly unintentional, indicating an improvement over time. In comparing the two observed periods, it was found that for Česká televize, the conflict in Ukraine was a central topic during the first period, unlike the second period, where it was treated as a regular theme but still featured in every daily broadcast. There was also a shift in the main themes of the segments: in the first period, societal impacts and migration issues received the most coverage, while in the second period, the situation in Ukraine itself became the primary focus, which had only been the second most frequently presented theme in the first period.